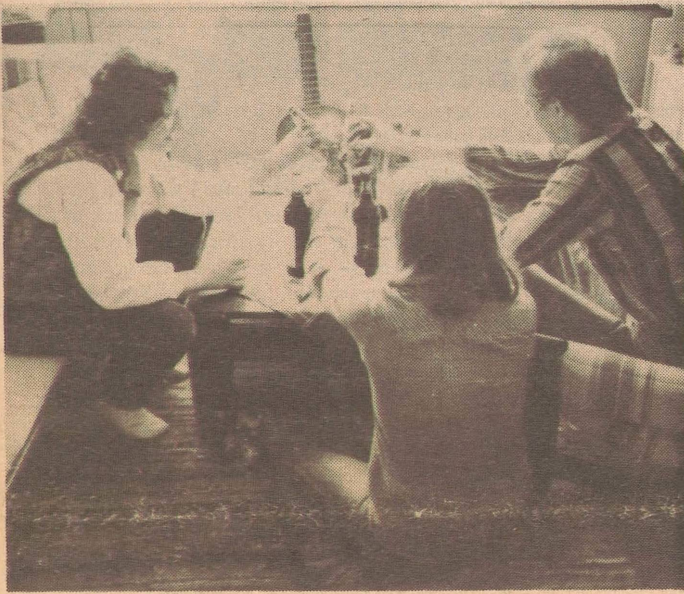

STUDENTAVISA I TROMSØ

Organ for Tromsø-studentene
6. årgang - Nr. 3
April 1981

DEN MYTISKE FYLLA

Se side 5.

Universitets- biblioteket i nye lokaler.

Se side 2.

Eirik Fiva skriver om nynazismen

Se side 10.

TEMA:

LITTERATUR

Tema for dette nr. av Studentavisa er litteratur. Vi har intervjuet fire hovedfagsstudenter i norsk for å få høre deres meninger om litteratur generelt, men med særlig henblikk på hvordan den nordnorske litteraturen tar seg ut i helhetsbildet. Noen sider av kritikken mot den nordnorske litteraturen blir diskutert.

Dessuten berører vi de problemer som melder seg for litteraturkritikken i dens arbeid med dette stoffet.

I to artikler oppsummeres og diskuteres en litteraturdebatt som har stått i fokus den siste tiden.

— SE MIDTSIDENE —

Universitetsbiblioteket i nye lokaler

I slutten av februar åpnet Universitetsbiblioteket (UB) i sine nye lokaler i Breivika. Flyttinga er ikke sett på med særlig blide øyne av brukerne. Som kjent har UB litteratur for studenter og ansatte knytta til ISV og ISL. Da disse to fakultetene fremdeles holder til i bykjernen blir det selvfølgelig mer komplisert å bruke biblioteket. Vi stakk bortom for å se litt nærmere på hvordan bygningen så ut og hvordan opplegget fungerte.

GLASS, STÅL OG BETONG

Bygningen ligger omkring to hundre meter fra IMR og ligner en firkanta kloss i glass, stål og betong. Utvendig ser bygget ferdig ut selv om en skifta ut en del bulkete plater mens vi var der. Etter å ha rota litt rundt fant vi til slutt inngangen som ligger mot sør.

Vi kom inn i en stor tom hall som vi seinere fikk vite skulle bli kafeteria engang omkring 1984. Om ikke så lenge skal det installeres drikkeautomater. Mens en venter på det får en stikke ned til kantina på IMR for å slukke tørsten.

STOPP TYVEN

Ved inngangen til selve biblioteket er det oppført en slags port som det for øyeblikket går an å gå utenom. Denne skal seinere brukes i et kontrollsystem som virker omtrent slik: Hver bok inneholder en magnetisk tape. Ved utlån in-

aktiviseres denne. Bøker som ikke er registrert utlånt vil når de passerer porten bli registrert og vedkommende som har denne med kommer ikke ut, blir sperret inne i et bur som detter ned fra taket, blir oversprøytet med svart maling, ei sirene begynner å ule eller lignende (hvem vet?).

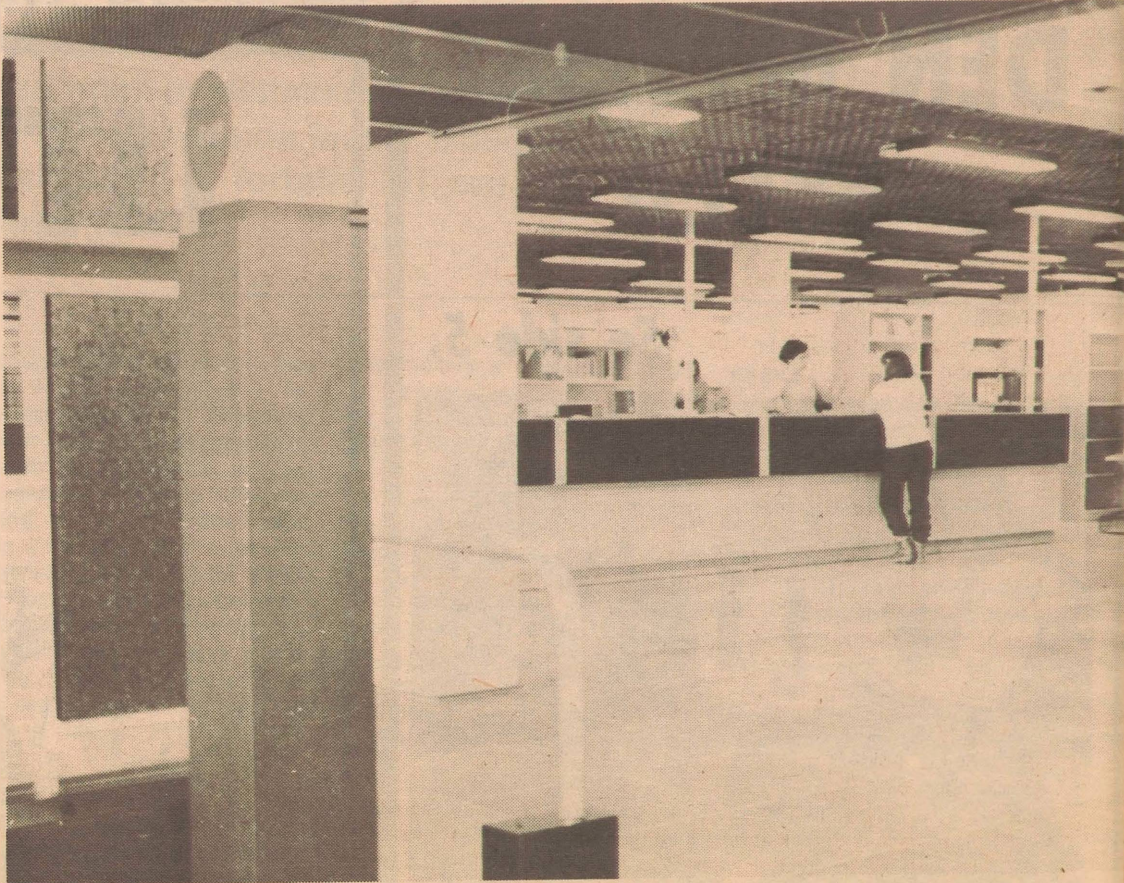
INNVENDIG

Vi tok en spasertur rundt omkring i de fire etasjene som biblioteket disponerer. Garderobene i kjelleren var avstengt fordi de ikke var ferdige. De øvrige etasjene er åpne flater bortsett fra noen rom. ISV og Universitetsforlaget har noen kontorer, et par grupperom, skrivemaskinsrom (i dag uten skrivemaskiner), kopieringsmaskinrom, toaletter og ikke å forlemme glassburene i 2. og 3. etasje. Der skal røykerne sitte på utstilling uten å forpeste luften for andre.

HVORDAN FINNE FRAM?

Etter å ha vandret mellom reolene i lengere tid hadde vi registrert at det ikke fantes et skilt om hva slags bøker som sto på de forskjellige stedene. Riktignok hadde vi fått en brosjyre ved skranken som forklarte hvor de forskjellige typer bøker sto, men likevel

Vi spurte noen av de få (muligens forsvant mange av dem i «landskapet») studentene vi så om hvordan de syntes det var å finne

Skranken med «tyvfangerporten» til venstre.

fram. De mente det var litt problematisk i begynnelsen, men at det gikk greit etter en stund. En påpekte at det ville ha vært en fordel om brosjyra også hadde inneholdt henvisning til bøkens referanse-nummer.

LESEPLASSER

Et raskt overslag viste at det var omkring 150 leseplasser. Hver enkelt av dem var forsøkt skjerma mot støy fra resten av biblioteket med vegger på 1,90 m. Bordplassen var god, og hver pult hadde låsbart skap. Flesteparten sto plassert langs med ytterveggene mens noen sto i grupper som minna om labyrinter.

Det så ut til at flere studenter hadde funnet seg vel til rette, men noen klaga over at et par av salongene var plassert for nært slik at snakkinga forstyrret.

FOTFOLKET

Vi snakka også litt med en av bibliotekarene. Hun mente at skifte av lokaler stort sett var positivt. De hadde fått så stor plass nå at bøkene som tidligere måtte plasseres i magasinet, kunne plasseres i hyllene. Ellers var ikke forandringen så stor. Antall ansatte var uendret, og utstyret som ble brukt i registrerings-arbeidet det samme.

Bygningen virket kanskje litt «kald» fordi en ennå ikke hadde

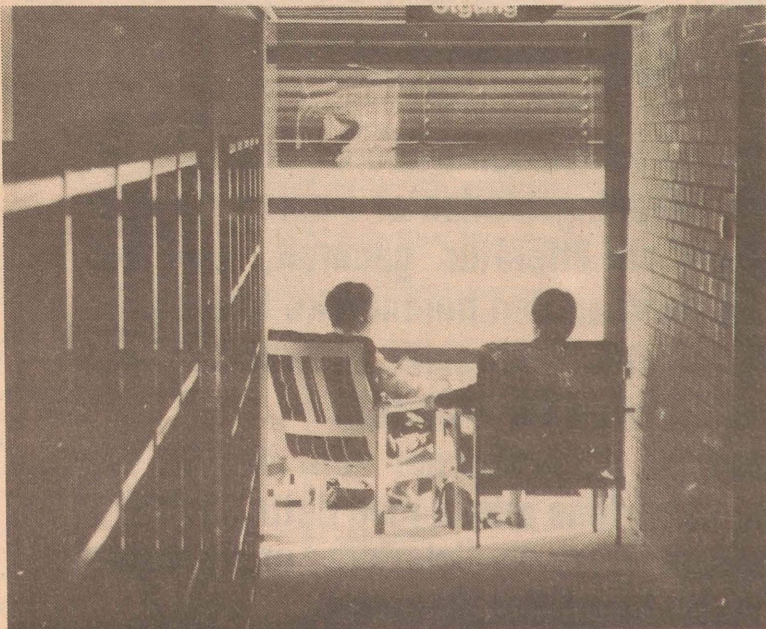
fått satt opp gardiner og planter. Skiltene skulle også komme. De offisielle åpninga var ikke før en gang i september.

Besøkstallet hadde gått noe ned. Dette skyldtes vel at studentene syntes at det tok lang tid og var dyrt å komme seg ut i Breivika. Dessuten hadde de universitetsansatte fått utvida rett til å ringe/skrive og bestille bøker. Derfor var utlånstallet omtrent det samme som før, mens arbeidsmengden var større på grunn av brev og telefoner.

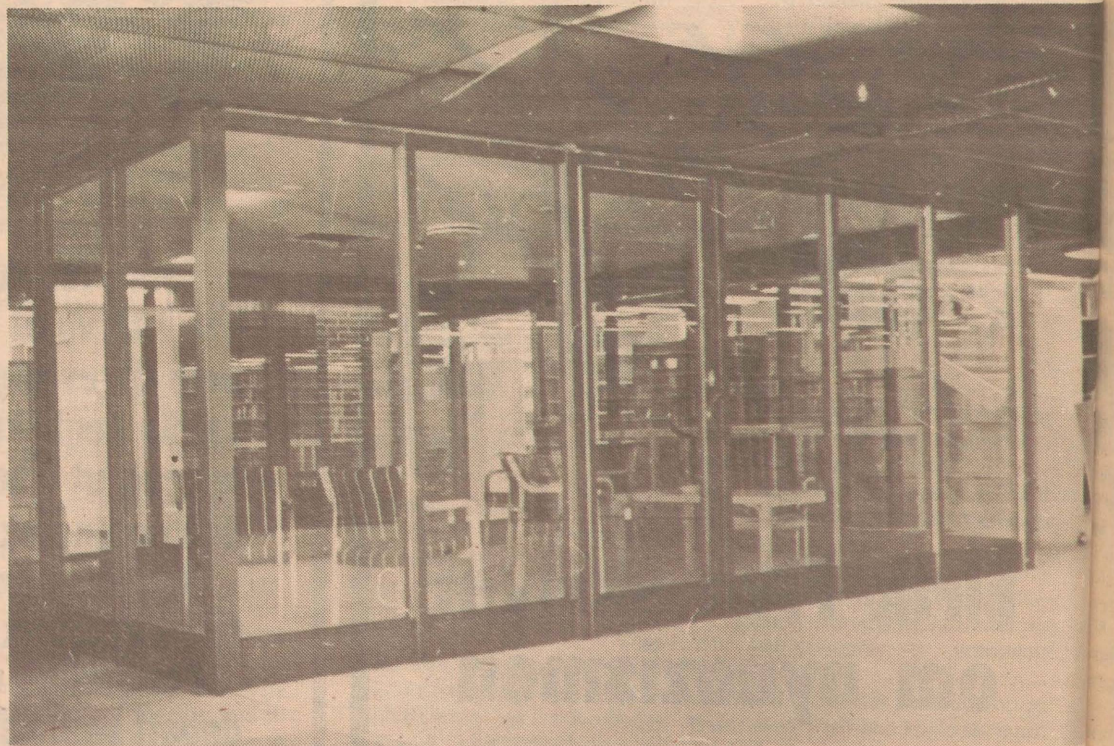
Hun så derfor ingen grunn til drive noen informasjonskampanje for UB i forbindelse med innflytting i nytt bygg.

Lesing av aviser på mikrofilm og kopiering av interessante artikler.

Studentene har tatt seg et avbrekk og koser seg i et av sol-hjørnene.

Røykernes bur. Her skal de sitte på utstilling for alle.

STUDENTAVISA I TROMSØ

Organ for Tromsø-
studentene

6. årgang - Nr. 3 - April 1981

Magne Myrseth (ans.)
Toril Ringholm
Berit Brendaskag
Ingrid Mathisen
Svein Stamnes (ans.)
Torild Nyseth

Adr. Søndre Tollbugt. 7b, Tromsø
Tlf. 81715.

Studentavisa er organ for studentene ved
Univ. i Tromsø og kommer ut ca. en gang i
måned. Redaksjonen er valgt på Sos. Fronts
politiske grunnlag.

Trykt i 1600 eks.

God påske

Vi vil ønske alle våre lesere en god påske. De som drar til fjells, vil vi anbefale ikke å legge ut på lengre turer uten elementær kunnskap om kart og kompass. Og husk på klisteret. Ellers vil vi håpe at resten får en god stund i solveggen uten faglig sniksnakk.

Nazisme, forbud og forfatning

Det er viktig å diskutere hvordan nynazismen skal bekjempes. I forrige nummer av avisa gikk vi først og fremst til angrep på hvordan Heimevernet fungerte i denne sammenhengen. Vi tok også standpunkt mot forbud av Nasjonalt Folkeparti. Dette står for redaksjonens syn da sos.front ikke har tatt noe prinsipielt standpunkt til saken.

Det spørsmålet som Roar Hagen stiller i sitt innlegg er hvilke midler som skal benyttes for å bekjempe nazismen. Han mener at forbud er tingen. Vi er uenig i dette fordi det vil være problematisk med hensyn på hvilke juridiske kriterier som skal brukes. Et forbud av Nasjonalt Folkeparti vil selvfølgelig ikke føre fram fordi gruppeingen da bare kan bytte navn. Volden og terror er som R. H. nevner allerede kriminalisert. En må altså forby de politiske standpunktene, og definere dem i forhold til forfatningen. Dette blir nå forsøkt gjennomført i «Hadelands-saken» hvor en «hvilende» paragraf som omhandler forfatningsstridig virksomhet blir trukket fram.

Problemet med denne lovregelen er at den kan ramme venstresida like hardt som høyreekstremistene og ikke hardere. Både i Tyskland og Italia har slike lover ført til sterk forfølgelse av deler av venstresida mens høyreekstremistene går fri. Dette skyldes delvis at reaksjonære krefter har innflytelse både i politiet og politisk/administrative kretser. «Frykten» for faren i øst øker også sin utbredelse. Denne rettes sjølsagt mot venstresida.

Vi vil også nevne at demonstrasjonen i Alta ble hevda å være en «fare for demokratiet» og kunne derfor bli rammet av en slik lov.

For å bekjempe de nazistiske strømningene er det viktig å angripe de materielle og sosiale vilkår som skaper grunnlaget for dem. Dette kan gjøres ved å hindre oppsplitting av boligmiljøer, gi ungdommen reelle fritidstilbud og bekjempe arbeidsløsheten. Det vil også være viktig å få de nazistiske ideer og dogmer fram i lyset slik at de kan bekjempes politisk og ideologisk.

Det blir umulig ved forbud mot dannelse av slike grupperinger. Den illegale aktiviteten som vil være følgene av et forbud, vil være umulig å kontrollere og bekjempe politisk.

Utdanningspolitikk i 80-åra

Sos.front i NSU arrangerte 14-15. mars en konferanse om utdanningspolitikk i 80 åra. Tema for konferansen var Teknologisk utdanning og Utdanning og arbeid i 80 åra.

UTDANNING OG ARBEID — ST.M 45.

Sosialdemokratiets utdanningspolitikk er lagt fram i form av st.m. 45, og i følge statsråd Førde kommer dette dokumentet til å stå fram som noe av et flaggskip for 80-års skolepolitikk.

Premissene for St.m. 45 er et samfunn som i de neste tiårene vil være preget av økende arbeidsløshet p.g.a. endring av teknologi og organisasjonsformer. Data og teknologisk utdanning vil overflødiggjøre arbeidskraft i alle yrkessektorer.

I de vestlige land vil kanskje så mye som 20-30% bli overflødig i sine nåværende yrker, og spesielt vil ungdom bli rammet av den strukturelle arbeidsløsheten. Denne arbeidsløsheten vil ikke forsvinne hverken med økonomisk vekst eller økt opplæring.

EGENARBEID

Siden lønnet arbeid vil utgjøre

kun en brøkdel av folks tilværelse, blir løsningen å finne i egenarbeid. Egenarbeid er ikke noe annet enn ulønnet arbeid og denne formen for arbeid kommer til å bli stadig viktigere i framtida og som det heter i meldinga «Forberedelse til egenarbeid må være viktig for skolen.»

Men hva er så dette egenarbeidet? Egenarbeid er f.eks. husarbeid, omsorgsarbeid, innkjøp og tjenester — med andre ord kvinnearbeid. Dette er å snu den kjønnsmessige arbeidsdelingen langt tilbake i tiden. Samfunnets og utdanningsinstitusjonenes tilpassning til data og teknologiutviklingen blir som følge av St.m. 45 av tosidig art:

- å endre kvalifikasjonene i takt med utviklingen
- forberede det økende antall som faller utenfor arbeidslivet til permanent arbeidsløshet.

Den stadig ekspanderende oljeindustrien trenger mer kvalifisert arbeidskraft. Bakgrunnen for å styrke den teknologiske utdanningen ligger altså dels i behovet for å dekke personellmangelen i oljeindustrien og dels for å bygge opp den nødvendige teknologiske ekspertisen som kan være med på å omstille det norske næringslivet til en epoke der arbeidsintensiteten er liten og produksjonen stor.

Sos. Front-seminar arbeid og utdanning

Lørdag 28.3 —81 holdt sos.front et seminar om utdanning og arbeid. Utgangspunktet var St.m. 45 og St.m. 89. Medlemmene i delegatgruppa var initia-

tivtakere og møtet foregikk privat i Tromsdalen. Til tross for strålende vær og flott skiføre møtte ti stykker opp for å debattere det viktige emne.

TEKNOLOGIUTDANNINGA

John Wyller holdt innledning om st.m. 89. Meldinga tok utgangspunkt i at behovet for ingeniører i framtida vil øke betraktelig både i forbindelse med ekspansjon i oljesektoren og omstrukturering av næringslivet pga datateknologien. Det vil derfor også være bruk for fleksibel arbeidskraft slik at omstillingene kan foregå uten problemer. Næringslivet skal derfor knyttes mer direkte til undervisningsinstitusjonene.

Utdanningskapasiteten for sivilingenjering skal derfor økes med ca. 70% fordelt på NTH og Universitetene. Grunnlagsinvesteringen vil være på ca. 800 mill. kr. med årlige driftsutgifter på 100 mill. kr. Her i Tromsø vil det i første omgang bare være snakk om ti plasser.

John gikk videre inn på hvordan teknologiutdanninga ved Universitetet var tenkt utforma. Fem års studie: 30 vt. basalfag, 20 vt. spesialfag, 10 vt. ikke-realfaglige emner (samfunnsf.), 10 vt. teknologiske emner, 20 vt. hovedoppgave og 10 vt. hovedfagspensum.

OPPSUMMERING AV GRUPPEDISKUSJON

Etter innledningen gikk vi i grupper på 5 og diskuterte hvordan sos.fronten skulle forholde seg til teknologiutdanninga. Under oppsummering hvor begge gruppene var til stede ble det slått fast at det hverken var mulig eller ønskelig å sette seg mot teknologiutdanninga. Tvert i mot var det ønskelig å endre god del av denne blei lagt til universitetet av tre grunner: 1. sikre ressurstilgang, 2. bedre basalfagkunnskaper v/Universitetet enn andre utdanningsinstitusjoner, 3. universitetet har forholdsvis gode muligheter til å holde næringslivets fingre fra fatet.

Vi gikk deretter nærmere inn på hvordan teknologi studiet skulle utformes. Relevante krav måtte

være styrking av eks.phil. med mer vitenskapsteori, at basalkunnskapene ble styrket også ved økning av lengden på kursene. Den ikkereal-faglige delen av studiet går parallelt med resten av undervisninga eller integreres i denne. Lærerkraftene må være tilknyttet IMR slik at de har kunnskap om realfagene også.

Arbeidsformen bør være prosjektarbeid. Innholdet bør gå på hvordan teknologi fungerer i samfunnet.

ARBEID OG UTDANNING

Etter denne oppsummeringa fulgte middagen med pølse og potetstappe med påfølgende kaffe før vi fortsatte med st.m. 45.

Geir Barvik og Margunn Bjørnholdt holdt innledning. De gikk inn på hvilke problemer st.m. reiste f.eks. utviklingen av massearbeidsløshet og studieinstitusjonenes totale tilpassning til næringslivet. De mente at meldinga var ganske generelt formulert slik at det var mulig å bruke den til inntekt for det undervisningssystem vi ønsker.

KRISEMELDING

Etter gruppediskusjon ble det igjen oppsummering. Meldinga var en kriseplan for næringslivet der skolepolitikken ble et haleheng. For å løse krisa sier meldinga at det kreves mer teknologi som vil føre til omstrukturering og massearbeidsløshet. AP hverken vil eller kan gripe inn i denne prosessen. De prøver derfor å tilsøre utviklinga ved hjelp av å utvide arbeidsbegrepet.

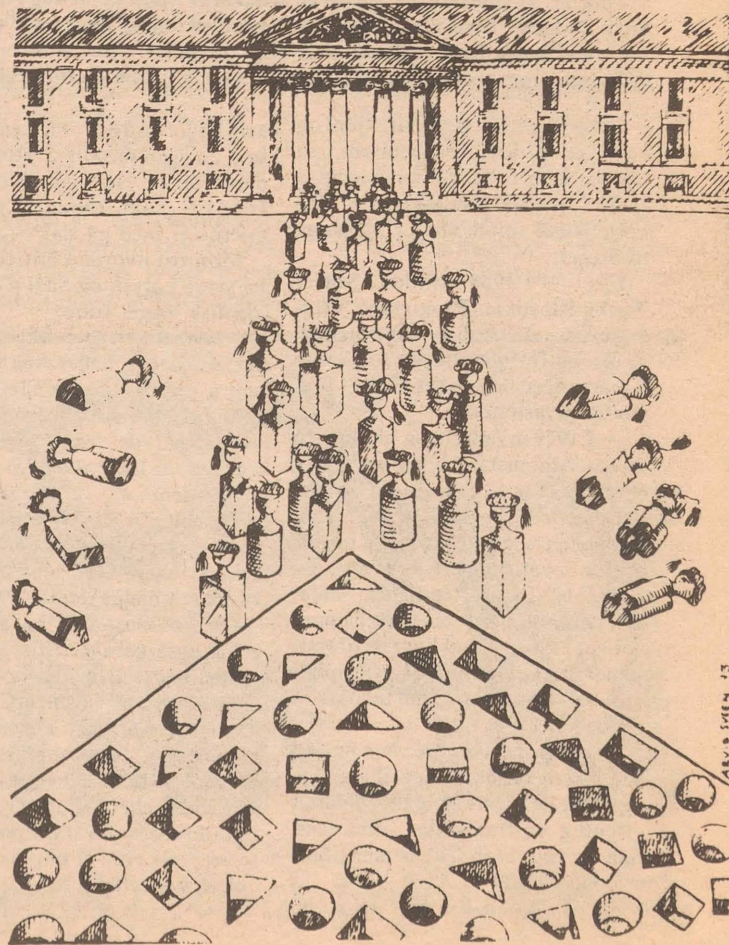
Dette kan muligens oppvurdere arbeid i hjemmet o.l., men med en stadig mindre gruppe som deltar i produksjonen, vil konflikten mellom disse og grupper utenfor produksjonen øke. De som kan motvirke dette er først og fremst fagbevegelsen med krav om at nyteknologi må innføres over lang tid og med krav om 6-timersdag eller mindre. Samtidig må det jobbes politisk for redusert tempo i oljeutvinninga og «maksimal» beskatning av næringslivet for å redusere overskudd til nyinvesteringer.

LIVSLANG LÆRING

Fordi meldinga legger opp til en mer brei utdanning skulle det være mulig å få inn større tverrfaglighet. Det må etter vår mening jobbes for et studieopplegg med et sentralt område og forholdsvis god kunnskap om andre som blir berørt av dette. Dette vil muligens føre til en utvisking av profesjonene noe vi mener er positivt fordi disse som regel underordner samfunnsbehovet av deres arbeid grunnet proffesjonskamp.

Problemene med den skisserte livslange læringa der den enkelte skal vekse mellom utdanning og arbeid vil være at næringslivet vil få stor kontroll over arbeidsmarkedet dersom staten ikke griper inn. Resultatet kan bli at eldre, ungdom og kvinner blir skviset ut.

Seminaret blei avslutta med en kritikk av opplegget. De fleste syntes det hadde fungert bra, men at det hadde avdekket et behov for mer skoloring. Om kvelden var det fest med kaker, dans og moro.

Hovedpunktene i St.m. 89.

- 1). NTH utbygges.
- 2). Mat.nat. fakultetene skal utdanne sivilingeniører.
- 3). Det etableres prøvedrift med tre-årig ingeniørutdanning.
- 4). Det vurderes om all ingeniørutdanning skal gjøres tre-årig.
- 5). Kandidatene fra mat.nat. fakultetene skal få anledning til å bruke tittelen sivilingenjering.
- 6). Det etableres avtaler om kjøp av studieplasser i utlandet.
- 7). Etter og videreutdanningstilbudene skal generelt styrkes.

Betydelige beløp skal bevilges for å styrke den tekniske utdanningen og den vil komme til å legge beslag på langt mer enn hele den økningen som var foreslått i det langtidsbudsjettet som var lagt fram for perioden fram til 1981.

FAGGLIG DEBATT

SOM KARRIERISME?

Kommentar til Jon Todal sitt forsøk på «ein lite(n?) konstruktiv kommentar til fenomenet «fagkritikk» ved ISV i forrige nr. av Studentavisa i Tromsø.»

Bakgrunnen for tiltaket

«Fagkritisk skriftserie» ved Institutt for samfunnsvitenskap ble starta høsten 1979 etter vedtak på Hovedallmøtet. Intenjonene bak var å stimulere debatten om fagets innhold og funksjon, som allerede var igang på dette instituttet. Videre var det et siktemål å starte lignende aktivitet ved andre institutt.

Av andre og ytre årsaker til dette tiltaket kan vi nemne at det allerede var skrevet en del eksamensoppgaver som det var etterspørsel etter.

I tillegg kommer at slike problemstillinger som disse fagkritiske heftene tar opp sto godt til en del undervisning på samfunnsvitenskap; vi kan nemne den nettopp avslutta Østerberg-rekka og felleseminaret mellom filosofi og samfunnsvitenskap.

Om de enkelte artiklene

Nr. 1 er skrevet av Peter Arbo og er en kritikk av populismen i Brox og Barth tradisjonen: en politisk og vitenskapsteoretisk kritikk.

Nr. 2 er skrevet av Eirik Fiva og er en kritikk av en del framherskende fascisme-forståelser og politiske konsekvenser av disse.

Nr. 3 er skrevet av Svein Stamnes og tar opp Norges holdning overfor partene i den spanske borgerkrigen. Den tar opp tema som er dårlig belyst i det tradisjonelle pensumet på historiefaget — en type kildekritikk.

Nr. 4 er det Per Arnold Dyrkoren og Narve Fulsås som har skrevet. Denne skisserer historia og kreftene bak opprettelsen av Ny Økonomisk Verdensordning. Den tar opp ulike holdninger overfor denne ordninga og kritiserer disse.

Nr. 5 er det Ingrid Hoff som har skrevet. Denne artikkelen tar opp samme tema som nr. 1, men relaterer problematikken noe sterkere til den marxistiske ideologioppfatninga.

Nr. 6. Artikkelen er skrevet av Erik-Oddvar Eriksen og er en dis-

kusjon av en del sosiologiske forklaringsvarianter (positivisme, hermeneutikk og kritisk teori) med referanse til «marxisme av laus type». (Jmf. Jon Todal Studentavisa Nr. 2. - 81, s. 3.)

Nr. 7 er skrevet av Anne Grete Flakstad og er igjen en Broxkritikk. Denne gang sett i forhold til et tema som er lite berørt i hans studier av lokalsamfunnet, nemlig kvinners vilkår på kombinasjonsbruket. Denne oppgaven er mer en empirisk kritikk enn oppgavene 1 og 5 som har et hovedsakelig vitenskapsteoretisk grunnlag.

Om markedsføring

Sjøl mener vi at oppgavene viser en viss bredde både i forhold til fag og tema. Noen av oppgavene har også klare politisk-radikale implikasjoner. Kriteriene for utvalg av oppgaver/artikler har ikke vært å markedsføre skoleflinke studenter. (Om Jon Todal undersøker karakterene så er det i disse tilfellene ikke snakk om toppkarakterer). Heller har vi ikke på forhånd undersøkt om forfatterne har akademisk klassebakgrunn eller ei. (Her er det nok samsvar med sammensetninga av

studentmassen ellers både med hensyn til klassebakgrunn og geografisk herkomst. Vår raske empiriske undersøkelse viser faktisk at vi kommer noe bedre ut!)

Om slik utgivelse av fagkritiske arbeider virker meriterende er i og for seg irrelevant for oss.

Dog vil vi hevde at det finnes atskillig lettere og bedre måter å ivareta sine eventuelle karriereinteresser på i universitetshierarkiet enn å drive med fagkritikk. (F.eks. prosjektarbeid og etterplapring av den til enhver tid herskende vitenskapsposisjonen).

Om kritikkens elendighet

Jon Todal har reist debatten om fagkritikken konkretisert til fagkritisk skriftserie på ISV og Spor utgitt av Norsk Studentunion. Dette synes vi er bra, det trengs en slik debatt. Ei forutsetning for å få til en konstruktiv debatt er at en klargjør premissene sine, og hva en er ute etter å kritisere. Det er, for å si det mildt, vanskelig å skulle forholde seg til en kritikk som blander sam-

men hummer og kanari i et sur oppgult over fagkritikken. Vi får servert en en-setningskritikk av enkeltoppgaver, kobla til en debatt om marxismens vitenskapelige stilling, mot karrierismen, for fagsjøs. Konklusjonen, Jon Todal, må vel bli at fagkritikk er noe tull uansett?

Etter Jon Todal sitt innlegg i Studentavisa har vi brukt mange timer på å diskutere om vi utgjør en gruppe i Sartre sin forståelse av begrepet gruppe. Men av redsel for å gi næring til universitetsbløffer eller framstå som skoleflinke, vil vi avgrense oss fra synspunkter her. (Midlertid vil vi ikke avvise problemstillingen. Kanskje Jon Todal kan komme med et bidrag til en preliminær tematisering av dette viktige og fundamentale problemområdet. Kanskje som et hefte nr. 7 av «den fagkritiske skriftserien» ved ISV?

Redaksjonen i fagkritisk gruppe?
Rune Hagen
Lars Inge Terum
Erik-Oddvar Eriksen

Alternativ jul med Cubas soldater?

I jan. nr. av studentavisa sto det en artikkel av Bjørn Larsen og Hans Petter Saxi. De hadde feiret alternativ jul der nede med rom og shorts og Fidels taler. Alt bra så langt. Men så kommer de heim og prøver å fremstille regimet der nede som progressivt og revolusjonært - uten ei eneste motforestilling:

Cuba har etterhvert blitt kjent og beryktet verden over gjennom den reaksjonære rolla de har begynt å spille i utenrikspolitikken sin. Karakteristisk for denne er bindinga til Sovjet.

Eks.: — I 1968 invaderte Sovjet Tsjekkoslovakia. Progressive krefter over hele verden reagerte med avsky og forbauselse og fordømte Sovjet. Det «sosialistiske» Cuba støttet invasjonen.

— I 1979 invaderte og okkuperte Sovjet Afganistan. Igjen var Cuba ett av de få land som støttet Sovjet.

Dette må bety at Cuba, som framstiller seg «sosialistisk» mener det er revolusjonært å trampe på andre lands sjølstendighet. Fidel kan jo umulig være enig i prinsippet om «at ethvert land har rett til sjølstendighet». Det samme prinsippet som han kjempet for i sin tid når det gjaldt hans eget land.

Allerede dette burde være nok til å ta av seg dogmatismebrillene sine og pusse dem ordentlig før en går ut offentlig og framstiller Cuba som rein og rød. Men Cubas meritliste er enda lengre:

— I Etiopia sloss eritreerne i en

krig på liv og død for retten til å leve som en egen nasjon. Støtter Castro dette folket? Nei, han sender SOLDATER som sammen med etioperne er med på slaktinga!!!

Mon tro hvordan eritreerne ville ha svart Larsen og Saxi når de helt ukritisk legger fram:

— Hvorfor bygger ikke de cubanske soldatene heller hus på Cuba enn å være i Angola eller Etiopia, spør vi Heladio, ... Svaret er enkelt: — De har det værre enn oss, de trenger vår hjelp. Det er vår plikt å hjelpe dem...»

Og slik blir altså blodbadet i Eritrea lagt frem for oss, uten en eneste kritisk merknad. «Det er vår PLIKT å hjelpe dem!»

Og konklusjonen på artikkelen er da også karakteristisk nok:

Bli med i Brigade Nordicia og feire alternativ jul med Cubas soldater. Dette er en form for meningsfylt ferie som sterkt kan anbefales. Man behøver ikke være «troende» eller sosialister. (Mon tro om tilbudet også står åpent for eritreere, folk som er blitt lemlestet av cubanske kuler?)

NKS

Sos. Front og kampen mot nynazismen

Høyreekstremistisk terror har igjen ført til at oppmerksomheten rettes mot det nynazistiske miljøet i Norge. Kravet om forbud mot nazistiske organisasjoner har blitt reist med ny styrke, særlig i fagbevegelsen.

Lederen i siste nr. av Studentavisa tar bl.a. opp dette spørsmålet, og går mot et slikt forbud. Begrunnelsen for dette standpunkt er akkurat så merkelig som den høres ut. Forbud «kan drive det nynazistiske miljøet enda dypere ned i undergrunnen», og at forbud ville føre til mere vold. Det nynazistiske miljøet er nettopp allerede delvis et undergrunnsmiljø. De personene som ble arrestert etter Hadelandsdrapene drev ulovlig virksomhet i form av våpentverier, salg av våpen og ulovlig oppbevaring av våpen. De løst sammenknyttede gruppene som ble avdekket var også en slags hemmelige grupper.

De hadde kanskje heller ingen klar nazistisk ideologi. De la ingen vekt på å stå fram med synet sitt og verve medlemmer i stor målestokk. Disse gruppene innretning var anvendelse av vold og terror.

Nasjonalt Folkeparti (som Norsk Front nå heter) derimot legger vekt på å stå fram som lovlig og legalt. Derfor har de blant anna forsøkt å kuppe andre småpartier som Norges Demokratiske Parti. Blucher holdt pressekonferanse for å presisere at de ikke hadde noe med drapene å gjøre, og for å få anledning til å spre propagandaen sin. Sosialistisk Ungdom demonstrerte mot denne pressekonferansen, ikke for å diskutere med nazistene, men for å stanse pressekonferansen. Det mener jeg var helt korrekt.

Nesten alle tilteller av politisk vold de siste åra har latt seg føre tilbake til den nynazistiske organisasjonen eller kretsen rundt den. Terroren og den lovlige nynazismen er to sider av samme sak. NF gir ideologi og retning for handlingene til frustrert, reaksjonær ungdom.

Nasjonalt Folkeparti sprer idag på lovlig måte rasisme og nazisme i avisa si. De skolerer opp ideologer og terrorister i organisasjonene sine. Kyvig var en slik liten brun «commando» fostra i Bluchers organisasjon. De er videre svært flinke til å knytte internasjonale kontakter og er med i et internasio-

nalt nett av nazistiske organisasjoner.

Jeg mener det hadde vært å skade for nazistene og til fordel for alle andre om denne virksomheten deres hadde vært forbudt.

Lederen i studentavisa sier at det er terroren som må kriminaliseres ikke ideene. Terror er kriminelt og ulovlig det. Men viser ikke all historisk erfaring at nazistisk ideologi fører til vold og terror mot arbeiderbevegelsen, venstresida og andre raser.

Lovforbud kan selvfølgelig ikke erstatte den politiske kampen. Vi sikkert enige om at vi må prøve hindre at det oppstår et grunnlag for nazistiske ideer. Men jeg vil ikke satse bare på det. Nazismen trenger nemlig ikke noe stort grunnlag for å være farlig. Hensikten med terror å skremme og undertrykke. De gruppene som ble avdekket i Oslo hadde samla våpen nok for en liten hær. Få kan skremme mange. Bør bruke de midlene som er nødvendige for å hindre at nynazismen vokser i Norge.

Jeg håper derfor at lederne uttrykker et lite gjennomtenkt standpunkt på vegne av sos. front i Tromsø.

Roar Hagen

DEN MYTISKE FYLLA

Alkohol synes å få en stadig mer dominerende plass i sosiale sammenhenger. Er alkohol en forutsetning for sosialt samvær? Er det virkningene eller symbolbruken ved alkohol som gjør at vi drikker stadig mer? Dette er noen av de spørsmål vi forsøker å diskutere i denne artikkelen.

«Arbeiderne drikker sterkt. Lørdag aften, når lønnen er udbetalt og der holdes fyraften lidt tidligere enn ellers, når hele den arbeidende klasse strømmer fra deres dårlige kvarterer, og ud på hovedgaderne kan man se drukkenskapen i all dens brutalitet. Ikke sjældent en sådan aften kan en møde en mængde berusende, som dingler afsted eller ligger i rendestenene.

Om søndag pleier den samme scene at gjentage sig, blot mindre larmende.» Dette forteller Friedrich Engels i 1840 fra den engelske industri. — vel, — det å sammenligne den engelske industriarbeiders drikkevaner med Tromsøstudentens er kanskje å gå litt for langt, men visse likhetstrekk finnes.

Dårligere studentøkonomi har ikke ført til at vi har sluttet å «strømme fra våre dårlige kvarterer, og ud på hovedgaderne. «Hovedgaten i Tromsø fører jo som kjent til Øl-hallen, og der starter som regel helgas fest i «all sin brutalitet». Derfra «dingler vi afsted» til nye «drikkebuler» og nye ølglass inntil vi havner i rendestenen eller på efterspill.

ØKENDE FORBRUK

Vi drikker altså stadig mer. Det faktum at nordmenn i 1980 drakk for 6 milliarder, kan tyde på at alko- hol(mis)bruk er blitt endel av vår adopterte Amerika-kultur. Alkoholbruk synes å bli en forutsetning for sosialt samvær. I visse sammen-

henger oppfattes det å ikke drikke som avvik i henhold til drikkenormene. En må altså legitimere det å ikke drikke istedenfor omvendt.

HVORFOR DRIKKER VI

Hvorfor drikker vi? — dette spørsmålet har nok mange stilt seg selv når tømmermennene jobber på akkord «dagen-derpå».

En hovedgrunn til at vi drikker er at vi vil komme i godt humør, og vi er ute etter de positive virkningene. Vi vil bli avslappa og blid, eller forsøke å få ut «grøpp» som vi ellers brenner inne med.

I boka «Ny viten om alkohol» av Olav Fekjær hevdes det at alkohol er omgitt av myter. Den eneste reelle og universielle reaksjon på alkohol er at den fysiske og intellektuelle kapasiteten blir redusert. Alle andre reaksjoner er innlært.

Forskninga viser i samsvar med folketroa at nesten alle blir «et eller anna» når de drikker, men det ser ikke ut til å skyldes alkohol. Ved såkalte blindforsøk ble det påvist at hvis en gav en person en alkoholfri drink, og personen drakk dette i den tro at det var «skikkelige saker», kom også reaksjonene. . . . Det er med andre ord forventningene om virkningene til alkohol som får oss til å forandre adferd. En må tro at en har drukket, og en må ha lært av andre alkoholens virkninger.

En viktig funksjon alkohol er at det blir brukt som middel for å legitimere det å være barnslig, frigjort,

ansvarsløs eller hva det nå måtte være. Vi legitimerer følelser som det ellers ikke er akseptert å gi uttrykk for. Dette er vel snarere et uttrykk for at vi har ett adferdsmønster som gir klare normer for hva som er akseptert adferd. Alle har vi en eller annen gang behov for å fraskrive oss selv ansvaret for våre egne handlinger ved å si, — «Æ va' jo full».

Alkohol har også en symbolverdi ved at den markerer skillet mellom arbeid og fritid.

ALKOHOL OG KVINNEFRIGJØRING

Er det så virkningene eller sym-

bolbruken ved alkoholen som gjør at kvinners alkoholkonsum øker?

Det faktum at kvinner drikker stadig mer, er det et resultat av kvinnefrigjøringa? Vil likestilling også bety at de adopterer menns alkoholvaner?

Det er særlig hos de aller yngste at kvinners alkoholforbruk nærmer seg mennenes nivå. Etter hvert som kjønnsrollemønsteret smuldrer opp har kvinner fått adgang til plikter og privilegier som tidligere var forbeholdt menn. Stadig flere kvinner går inn i mennene sine roller med de konflikter og sosiale avvik som «hører til». En kan også merke ei holdningsendring ved at det nå er

akseptert at kvinner drikker åpenlyst, i motsetning til tidligere.

Er så den økte alkoholbruken et uttrykk for en redsel? Det er her fristende å trekke paralleller til den seksuelle frigjøringa som vi opplevde for et tiår siden. Da opplevde mange frigjorte kvinner en redsel for å bli stempla som ny-puritansk hvis de sa nei til seksuelle invitasjoner.

Er alkoholen ei ny barriere vi må overskride?

Ingenting er vel mindre frigjørende enn om kvinner skal overta eldgamle drikkevaner med påfølgende illusjoner og skadevirkninger.

Rockeband starter kampanje mot narkotika!

Intervju med Rune Hagen, medlem av styret i Rockeklubben i Tromsø.

Som en reaksjon på at rock og rockemiljøet ofte settes i forbindelse med narkotika og narkotikamisbruk har gruppa Allison tatt initiativet til en landsomfattende kampanje mot narkotika. Formålet er å vise at rock kan brukes i positiv retning og har sin berettigelse i norsk kulturliv. Dessuten skal kampanjen forsøke å skape en opinion mot bruk av narkotiske stoffer, og gjøre det «in» å si nei til stoffer. Idol-dyrkelsen innen ungdomsmiljøene er stor, og det er derfor viktig at kjente rock-band som de unge vil identifisere seg med, går i spissen for en slik holdningskampanje. Eksemplets makt er stor.

Kampanjen må ikke oppfattes som moraliserende eller fordømmende overfor misbrukere. Det er viktig å fungere solidarisk med de narkomane, og forsøke å vise at en kan bruke kreftene til noe bedre enn å få tak i stoff. Rusfrie miljøer må gjøres til noe attraktivt, som det er en utfordring å være med i. Det er viktig å ikke ramle i den samme fella som hippie-bevegelsen i 60-åra som endte som en eneste stor hasj-smørje! Det er urovekkende at en

progressiv avis som Gateavisa kjører fram med sin propaganda for legalisering av hasj. Det er vel neppe noe som er mindre opprørsk i dag enn å røyke hasj.

Imidlertid er forutsetningen for at denne bevegelsen skal ha noen effekt at initiativet følges opp av rocke-band rundt omkring i landet

i de enkelte lokalmiljøene. Her i Tromsø har gruppa Norgez Bank sagt seg villig til å følge opp med bl.a. en konsert. Dessuten er det lyst ut en tekst-konkurranse som omhandler temaet for kampanjen. De 12 beste tekstene skal så utgis som en egen LP-plate i slutten av året.

Nordiskfaget og litteraturen

Hvor står Nordiskfaget i forhold til litteraturen i landsdelen? Studentvisa har vendt seg til tre hovedfagsstudenter som til daglig arbeider med litteratur, og spurt dem om deres syn. De tre er Tore Hoel, Olav Martin Olsen og Sverre Pedersen.

S. A.:

Har Universitetet i Tromsø en spesiell tilnæringsmåte i litteraturstudiet i forhold til andre universiteter? Legges det spesiell vekt på nordnorsk litteratur?

Olav:

De tilnæringsmåtene vi her i Tromsø benytter på litteraturen er ikke forskjellig fra de som benyttes ved andre universitet. Men vi har et spesielt forhold til nordnorsk litteratur for så vidt som det undervises i nordnorsk litteratur som eget emne. Dette gjør man ikke ved andre universitet. Men undervisninga foregår for det meste på grunnfagsnivå.

Tore:

I tillegg kommer det nordnorske perspektivet inn når vi tar opp andre emner. Religionisme fikk f.eks. en plass i det litteraturkritikkseminaret som blei holdt i høst.

S. A.:

Hvilken betydning har så dette nordnorske innslaget for studentene?

Sverre:

Grunnfagsundervisninga representerer for mange det første møtet med nordnorsk litteratur overhodet. Mange velger seinere å arbeide med nordnorsk litteratur på hovedfag, jeg vil anta at minst en tredjedel av hovedfagsstudentene i dag arbeider med en nordnorsk forfatter eller med et annet emne fra nordnorsk litteratur. De fleste som studerer nordisk går ut som lærere, og det er klart at denne bakgrunnen vil prege undervisninga deres. Dessuten: Nordnorsk litteratur er ofte upløyd mark, det må være rett at den nå trekkes fram igjen.

KRITERIER I ARBEIDET MED LITTERATUR

S. A.:

Hvilke kriterier går en ut fra når en vurderer litteratur, og bør det være egne kriterier for nordnorsk litteratur?

Olav:

Den danske litteraturforskeren Møller-Kristensen har peikt på at litteratur kan vurderes ut fra fire kriterier; ut fra litteraturens nytte, ut fra dens forhold til virkeligheten, ut fra dens evne til å vekke følelser hos leseren og endelig ut fra hvor velformet den er som «reint» kunstverk.

I arbeidet med nordnorsk litteratur har særlig de to første vurderingskriteriene vært benytta, dvs. hvordan nordnorsk litteratur kan være til nytte for landsdelen og hvordan den forholder seg til den nordnorske virkeligheta.

Sverre:

Spørsmålet om vi bør ha egne vurderingskriterier på nordnorsk litteratur dreier seg egentlig om vi skal ta hensyn til produksjonsvilk-

åra for litteraturen. Men uansett så må vi kunne gjøre rede for hvilke kriterier en vurderer ut fra. Akkurat det er en mangelvare i litteraturkritikken i de fleste avisene. Her ligger ofte kriterier skjult i argumentasjonen, men fordi de ikke kommer eksplisitt fram, får de ofte en allmenngyldig status.

HISTORISK ROMAN ELLER SAMTIDSROMAN?

S. A.:

Det har vært hevda at nordnorsk litteratur i for stor grad er tilbakeskuende, dvs. at de temaer som behandles ligger minst 40-50 år tilbake i tida. Er dette rett?

Tore:

Er det nå egentlig noen stor forskjell på å skrive om det som skjedde for 50 år sia og å skrive om det som skjedde for to år sia? All litteratur er på et vis tilbakeskuende i denne forstand. Jeg synes at det er formalistisk å sette samtidsbeskrivelser opp mot fortidsbeskrivelser i litteraturen. Når enkelte nordnorske forfattere har kritisert forrige århundres nessekonger, så er det indirekte også en kritikk av nåtidens «nessekonger». I stedet for å hefte

må være på vakt mot ei idealisering og ei idyllisering av fortida.

Sverre:

Faren oppstår når historisk forståelse byttes ut med med et nostalgisk forhold til historia.

TENDENSER I DEN NORDNORSKE LITTERATUREN

S. A.:

Kan dere se noen tendenser i den nordnorske litteraturen?

Tore:

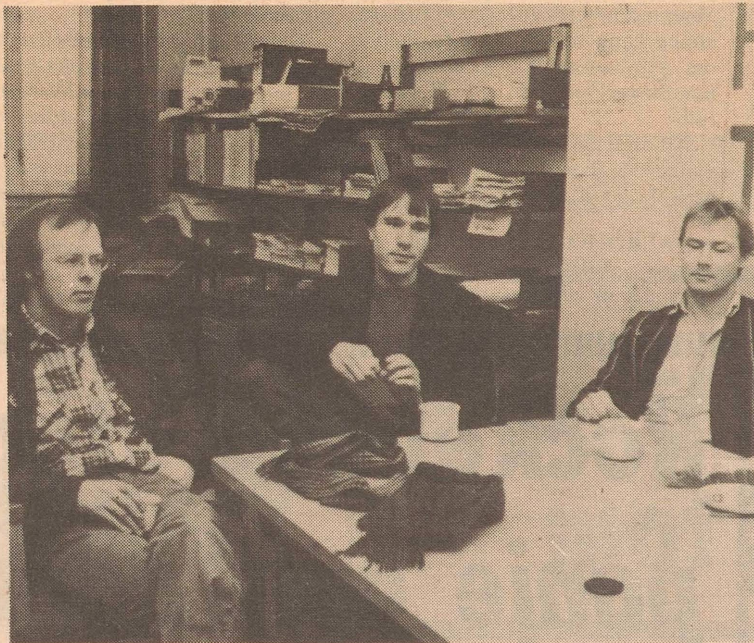
Jeg vil nok tro at de fleste retningene og skolene er representert. Kanskje vi kan si at den er mangfoldig?

S. A.:

Mange hevder at mye av den nordnorske litteraturen er ensidig konsentrert om temaer som «fisken på hjellen», «livet i fjæra» osv., og at den har en romantiserende holdning i så måte.

Sverre:

At man tar opp slike emner innebærer ikke nødvendigvis ei romantisering. Det avgjørende må være holdninga til stoffet. F.eks. skreiv Magnar Mikkelsen boka *Svart hav*

Sverre Pedersen (til venstre), Tore Hoel (i midten) og Olav Martin Olsen.

oss så mye med om litteraturen er tilbakeskuende eller ikke, så bør vi spørre oss om *hvordan* tilbakeblikkene i så måte skjer. Hva vil f.eks. forfatteren vise ved å gå til fortida? Hva kan leserne lære av det i dag? Vi må huske at forfatteren jo bruker sin opplevelse av samtida når han skriver om fortida. Georg Johannesen har sagt at Sigrid Undsets middelalderromaner egentlig handler om livet i 1920-åras Kristiania, dvs. forfatterens samtid. Dag Solstads bøker om krigen er på samme måte ei tolkning av fortida ut fra vår innsikt i dag. Men her sjølsagt mer bevisst. . .

Forøvrig er ikke historiske romaner noe spesielt for den nordnorske litteraturen. Det er en generell tendens over hele Skandinavia.

Olav:

Det avgjørende er ikke hvor motiv og handling hentes fra. Det må sjølsagt være fullt lovlig å skrive om historiske emner. Det en må spørre om er hva denne nye historiske litteraturen kan formidle som tidligere litteratur ikke har sagt før. Vi

med tema fra fiskeriene, men med alt anna enn ei romantisk innstilling til stoffet.

Olav:

Denne kritikken går på at nordnorsk litteratur henter stoffet fra utkantmiljø. Og kritikken blir gjerne framlagt av folk med tilknytning til bymiljø. Altså opplever denne kritikken at litteraturen ikke angår nettopp dem. Det som savnes av kritikken er en litteratur som henter sitt stoff fra flere livsområder.

NORDNORSK MAGASIN

S. A.:

Hvordan tar Nordnorsk Magasin seg ut i dette bildet?

Olav:

Magasinet baserer seg på innsendte manuskripter, og bare 4-5% av det innsendte materialet blir benytta. Det materialet som benyttes i bladet er sikkert representativt for det som sendes inn. Likevel er det en klar utkantprofil i magasinet. Stoff fra bymiljø er stort sett

Torunn Eriksen:

— Viktigst av hentes fra m virkelig

— Når det gjelder norsk-studiet her i Tromsø, må det først og fremst sies at det er mer likt enn forskjellig fra det andre universitet i landet tilbyr, sier Torunn Eriksen, hovedfagsstudent i nordisk og forøvrig anmeldt på annet sted i avisen for sin bok om nordnorske skillingssviser. — Likevel, et par faktorer virker nok til å gi vårt fag en egen profil. Vi har en kvinne som professor i litteratur. Det har satt sine tydelige spor. Bl.a. har det på ISL jevnlig vært undervisningstilbud i kvinnelitterære emner på alle nivå. På grunnfag har dette fått betydning for søremnevalg, på hovedfag har dette stimulert særlig kvinner til å legge an et kvinnepolitisk perspektiv i sitt arbeid med litteratur. En annen faktor jeg tenker på er selve plasseringen av universitetet — midt i Nord-Norge, midt i en utkant — *der så mye viktig skjer!* Nordnorsk litteratur har derfor — og selvfølgelig — kommet til å prege norsk-faget her i Tromsø. Instituttet har virket sterkt stimulerende i retning av utfyllende studier av nordnorsk litteratur. Her skjer det stadig noe nytt.

KRITERIER . . . ?

— Begrepet «nordnorsk» må ikke bli et stempel med tilleggsbetydningen «ikke egentlig litteratur». Når vi skal studere «det skjønne» —

kunstverket — så må gr «kriterier» gjelde alle. Hvordan er kunstverkk — hvilke trekk ved detn gjør at det når eller ikkeer permene og inn til les spørsmål er viktige å stil med det meste av littera blemet oppstår når en e sering på slike spørsn tilside andre like viktig handler om å få tak i de av litteratur, hva vi ka kunnskap der, og om fo teratur — samfunn. For Norge er kanskje detas on viktigste?

TILBAKESKUEN

— For det første har fi si at det burde ikke vær kritikerens jobb å på moralisere over hva som skrevet — like lite som være hans jobb å gi gik hva forfatterne skal skia det riktig i nordnorsk or dominert av slike fortian er det i seg selv et interm smål. For meg har imicp norsk litteratur vært en Noen av de mest framlet nordnorske forfattere hru andre stoffområder. Jeg Torill Brekke, Sidsel bo Elias Hoel, Liv Lundyp Stien, Herbjørg Wasslar påfallende at disse fallin

fraværende. Redaksjonen klager over at den ikke får tilsendt stoff fra bymiljø. Men hvorfor ikke? Kan det skyldes at magasinet allerede har fått et image som et blad om utkanten? De som kunne tenkes å skrive om ting fra byene, føler kanskje at dette ikke er interessant nok fra magasinet synspunkt.

Tore:

Jeg meiner at magasinet likevel har en grunnleggende folkelig karakter akkurat som det gamle Arbeidermagasinet hadde i si tid.

Men Nordnorsk Magasin er nok mer populistisk orientert der Ar-

Men Nordnorsk Magasin er nok mer populistisk orientert der Arbeidermagasinet var sosialistisk orientert.

Sverre:

Magasinet har gått ut mot modernistisk og eksperimentell litteratur. Det er tydelig at man helst vil ha alt på det jevnt realistiske planet, jamfør redaktørens utfall mot det han kaller snurrepipperier, forøvrig et særdeles upresist begrep.

UNIVERSITETSFIENDTLIGHET

S. A.:

Finns det, etter den debatten som har vært ført, tendenser til universitetsfiendtlighet blant nordnorske forfattere?

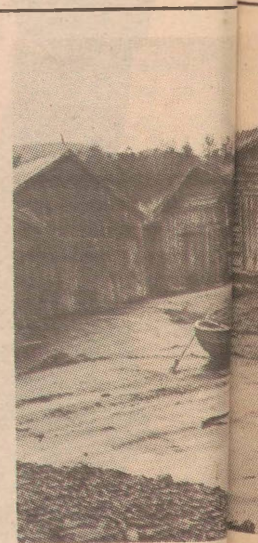
Sverre:

Blant en del forfattere gjør det nok det. Enkelte forfattere bruker

«amanuensis» som reint skje Men dette er jo ikke et nordnorsk fenomen, det fi grundig demonstrert i den Dagblad-debatten om de Idar Kristiansen-boka. Me fører nok til ei mistenkelig av folk fra universitetsm anmelder nordnorske bøker blir dårlig klima for å d nordnorsk litteratur med de terne sjøl.

Tore:

En del forfattere har venta noe anna av universit kritikk. Man har kanskje i universitetets litterære arbe

Fortidsromantiser virk Nordnorsk Magasin

Ei nordnorsk bok og en norsk litteraturdebatt

BOKA

Høsten 1980 kom tredje bind i Idar Kristiansens romanserie *Kornet og fiskene* ut. Serien henter sitt stoff fra den finske innvandringa til Nord-Norge på 1800-tallet. IK blei tildelt Aschehoug-prisen for bind II i serien, *Den salte åkeren*, mens bind III i serien, *Stiene fører til havet*, blei innstilt til Nordisk Råds litteraturpris. Den norske juryen har altså vurdert denne boka høyest av de norske romanene som kom ut i fjor.

Ikke alle var enige i at *Stiene fører til havet* var god, og slett ikke så god at den burde innstilles til rådets litteraturpris. Litteraturforskeren Nils M. Knutsen presenterte derfor en grundig analyse av den i en dobbeltkronikk i Dagbladet 8. og 9. januar 1981, der han trakk fram hovedsvakhetene i boka.

Kristiansens bøker behandler et spesifikt historisk tema, nemlig innvandringa. Bøkene hans har vært sammenlikna med Wilhelm Mobergs *Utvandrarna*, og påstått å være like gode som disse. Moberg og Kristiansen angriper imidlertid stoffet på ulik måte. Moberg opererer med et stort persongalleri, noe som gjør han i stand til å skildre individuelt ulike «skjebner». Noen gjør det godt, andre ikke fullt så godt, mens atter andre går til grunne. Slik var også virkeligheta i

datidas Amerika. De ulike individuelle «skjebnene» representerer på hver sin måte typisitet innfor ei historisk ramme.

Idar Kristiansen har valgt å skildre innvandringa primært gjennom en hovedperson, Heikki. Han representerer de finske innvandrerne. Men som representant for innvandrerne svikter han. I stedet glir han ut i en sær og privatisert rolle, som tumler med problem som lite og ingenting har å gjøre med den jevne innvandrer. Dette har både Knutsen og senere Willy Dahl påvist. Kort sagt: Representantive erfaringer for ei hel folkegruppe skyves helt i bakgrunnen til fordel for en gedigen egotripp. Historisk forståelse byttes ut med anekdoter.

Den historiske analysen blir deretter. Willy Dahl sier da også rett ut: «Kristiansen kan ikke historie.» (Nordlys 30/1 —81).

DEBATTEN

Knutsens kronikk vakte jubel i enkelte kretser, og sterk indignasjon i andre. Ivar Eskeland var en av dem som tok til motmæle. Kriterier for vurdering om en historisk roman er god eller dårlig, diskuterte han imidlertid ikke. For Eskeland var det primære: «Er historia godt fortald?» (Dagbladet 18/2 —

81). Teknisk ferdighet synes for Eskeland å være det viktigste. Mens Knutsen og Dahl diskuterte problem som gikk på innhold (representativitet, holdning til stoffet osv.) og forholdet mellom form og innhold, syntes ikke Eskeland at innholdet var verdt en diskusjon i det hele tatt. Problem av ideologisk karakter feide han under teppet. Ett eksempel: Knutsen kritiserte Kristiansen for å sementere reaksjonære kjønnsrollemønstre, mao en kritikk av forfatterens holdning til stoffet. Eskeland prøver å harsellere over dette i et av sine svar i Dagbladet. I stedet avslører Eskeland at han trur at holdning til stoffet er det samme som blind moralisme.

Det er to ulike forståingsmåter som her tørner mot hverandre. Eskeland er — om ikke entydig — inspirert av den såkalte nykritikken, en litterær forståingsmåte som i sin opprinnelse er anglo-amerikansk. Estetisk bedømmelse er et nøkkelbegrep for denne retninga. Knutsen og Dahl representerer derimot en sosiologisk metode, ofte inspirert av marxistisk teori. Denne retninga underkjenner ikke estetiske verdier i et kunstverk, men er i tillegg opptatt av andre sider ved kunstverket, f.eks. ideologiske.

KRITIKKENS ELENDRIGHET

Storparten av norske aviskriti-

kere står nok på samme ideologiske fundament som Eskeland. De fleste som har anmeldt Kristiansens romanserie, har da også hylla han for å ha prestert et mesterverk. Disse har imidlertid aldri lagt sine kriterier fullt og helt fram. I den utstrekning kriterier har kommet fram, har de stort sett vært formretta. Knutsens spørsmål om hvorfor både jury og norske kritikere mente at romanserien var god, var derfor berettiga. Selv om det var så som så med saklige svar.

De litterære tidsskriftene og noen aviser tar imidlertid litteraturkritikk alvorlig. For å ta et lokalt eksempel, kan jeg nevne at Altaposten har trykt flere ekstra bokbilag. Likevel vil nok norsk litteraturkritikk ennå slite med ensidige formvurderinger, uforpliktende lausprat og klam hyllest. Når det gjelder det sistnevnte, tok Ellen Pollestad i Nordlys kaka, da hun — på et tidspunkt hun umulig kunne ha lest alle kandidatbøkene, like godt utropte Kristiansens bok til den klart beste.

Konfrontert med litteraturkritikk av denne typen, gir det tross alt en viss betryggende følelse å vite at juryen iallefall leser alle kandidatene før dom felles, uansett hvor uenig en måtte være i juryens vurdering.

SVERRE PEDERSEN ISL

Asle Hermansen:

Hårsårheten og de andre

Nordnorsk kulturliv diskuteres for tiden.

Hvor står vi? Hva vil vi?

Det er et bra tegn. For det er på tide. Ikke slik å forstå at jeg mener vi har fått det nordnorske gratis. Nordnorsk kultur har i større grad enn kultur fra andre landsdeler måttet kjempe seg fram. Det har sammenheng med at landsdelen i seg selv har sin spesielle historie som halvkoloni. Vi er kommet forbi dette i dag.

I nordnorske aviser, i tidsskriftet *Profil* og i *Nordnorsk Magasin* diskuteres den nordnorske litteraturen.

Jeg synes det er på tide vi avslutter feiringen. Feiringen over at vi er kommet så langt. Vi skal være glade for at vi klarte å reise oss. Som landsdel og mennesker. Vi fikk arbeide, handle og skrive friere.

Hårsårheten er deltaker i alle kulturdebatter. Det er ikke en person, mer en slags fellesånd. Hans hovedpoeng er at kritikk av litteraturen er å trække på vanskeligstilte grupper. Sist så vi det på reaksjonene etter Nils M. Knutsens artikler om Idar Kristiansens prisromaner. På den måten kommer ikke debatten videre.

Forsøk på å stable på beinene et banalt program:

1) Alle er vi enige om at nordnorsk kulturliv har vært undertrykt. Slik landsdelen har vært det. Og at vi har gjort store framskritt.

Da må det være mulig å diskutere og kritisere uten å bli mistenkt for å være agent for forrige århundreders embeds- og handelstvang sørra.

2) Så kan vi slå fast at vi har langt igjen. Kjensgjerningene forteller om det umulige for nordnorske forfattere å leve av skriveingen. Det betyr at vi kan kjempe sammen for økte bevilgninger til kulturlivet.

3) Fortsatt vil noen mene at mye av det som skrives er uhistorisk, misforstått samtidig, romantisering osv. Dette må kunne hevdes uten at det blir oppfattet som et forsøk på å frata nordnorske forfattere det lille vederlaget de får. Eller et forsøk på å knesette forbud for forfattere å bo på steder med mindre enn 3000 innbyggere.

4) Dessuten må debatten være åpen for alle: nordlendinger nordpå, søringer sørpå, nordinger sørpå eller søringer nordpå. Likedan tviler jeg på at enkelte yrkesstillinger uten videre skulle diskvalifisere (for ikke å si kvalifisere) til den sanne mening. Uansett om tittelen er amanuensis eller forfatter.

Er vi enige om disse fire punktene har debatten faktisk kommet flere hakk videre. Hvor utrolig det kan synes er det faktisk tilfelle. Mye av debattenergien har gått med til disse punktene.

Klarer vi å bli enige om dette kan vi kanskje få diskutert det jeg mener er viktigst. Slik jeg oppfatter det bl.a. ut fra debatten mellom

Kjell Sandvik, Magnar Mikkelsen og meg i *Profil* og *Nordnorsk Magasin*:

5) Hva har skjedd i Nord-Norge den siste generasjonen? Hva skjer i dag?

Det finnes en reell uenighet om dette, det vises tydelig i litteraturdebatten. Altså er vi uenige om hvilket samfunn vi skriver i og hva slags mennesker vi ønsker å nå.

Jeg mener det er på tide å forkaste en del av de «radikale» løsningsene som dukket opp hos oss for 10-15 år siden. Da ble det skapt en debatt og en kritikk som var ensidig i forhold til sentraliseringsproblemer, næringsutvikling, teknologi osv. Jeg påstår ikke å ha riktig svar, men jeg synes det er vanskelig å følge Kjell Sandviks tanker når han hevder at nordnorsk byutvikling har vært så kunstig (og skadelig) at vi er nær den dagen da det bare vil være spøkelsesbyer tilbake av samfunn som Mo i Rana, Kirkenes og Narvik. Slike tanker må kunne føres tilbake til en kortslutning.

Derfor er det så viktig at vi diskuterer og lærer mer om det nordnorske samfunnet. For å vite mer og unngå kortslutninger. Særlig viktig er det for oss som er unge og i altfor stor grad har hoppet på enkle teorier.

Hvordan har det berømte «vanlige mennesket» opplevd nordnorsk etterkrigstid? Mitt poeng er at primært er utviklingen opplevd som framskritt. For å være vul-

gær: Fra mine år på anlegg husker jeg ingen for hvem det gode var ensbetydende med utkantliv og det onde i sentra.

Dette vil mange nordnorske forfattere være enige med meg i. Det viser at Nord-Norge må studeres og diskuteres videre.

6) Vi blir aldri helt enige om hva som har skjedd og hva som skjer i landsdelen vår.

Likefullt må vi diskutere litteraturens rolle oppi alt dette. Jeg inner ser reell uenighet. Mange har et langt mer negativt syn på sentralisering, kraftutbygging osv. enn jeg har. Det er greit. Men det finnes ideer om at dette skulle forsvare en utelukkelse av negative samfunn i litteraturen. Les Kjell Sandvik i *Nordnorsk Magasin* nr. 6/1980. Som et ledd i en verdikamp velges deler av samfunnet vekk. Så sitter han tilbake med det han synes er positivt: utkantmiljø i pakt med det økologiske liv.

Det er trygt tillatt for noen å forstå Nord-Norge slik. Men det er på grensen av det tillatte som forfatter å framlegge litteraturens oppgave slik: vi skriver om det vi liker.

Vi blokkerer mulighetene for kontakt med folk hvis vi unnlater å skildre de nye nordnorske samfunnene med de nye problemene — og de nye fordelene. Det spissfikt nordnorske må ikke lenger være på trygg avstand fra byen.

Utrolig nok er vi ikke kommet lengre i debatten.

Desto viktigere er det å fortsette.

stoffet norsk

gningen når karakteristikken gis. Henger det sammen med at disse er nordnorske nok til å høre under begrepet nordnorsk litteratur?

FORTIDSROMANTISERING

Når det gjelder spørsmålet om den nordnorske litteraturen er ensidig konsentrert om temaer som «fisker på hjellen» osv., vil jeg si at jeg tror at folk er opphengt i dette galt grunnlag. «Fy-reaksjonen» mot støa og fjæra og båten og lefsa henger kanskje sammen med overskelsen over og kanskje sjenansen for at ord og bilder fra kjent miljø dukker opp i litteraturen — ord og bilder som ikke i slik grad finnes i «finlitteraturen» eller sentrums-litteraturen.

At noe av litteraturen i Nord-Norge i dette henseende har virket fortidsromantisierende, er kanskje riktig. Men dette synes jeg er en overdrivelse! Det aller viktigste er at nordnorsk virkelighet, det være seg idand eller bymiljø brukes som stoffrområde — kilde. Av dette har det idrupnet fram mye fint. Arvid Hansens diktning er et godt eksempel på dette. Hans tekster har ikke uten grunn inspirert flere visekunstnere. Jeg det er artig å vite at han gjentar. Som sangerne når inn også i de mest utypiske Oslo-miljøer. Det hadde man ikke gjort om tekstene bare hadde blitt de som satt i fjæra.

skjennerspeire geniet i den enkelte

teren, dvs. rose hvert enkelt

Men litteraturvitenskapen i

har andre arbeidsmetoder enn

på den andre sida kan kanskje

litteraturkritikken fra universitets-

ikke alltid ha hatt ei heldig

miljø

er

di

del forfattere har hatt feilakti-

ventninger til universitetet, —

ntninger som universitetet ikke

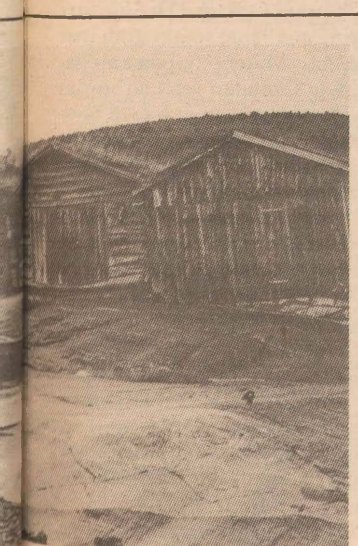
nnfri. Men universitetet og

norsk Forfatterlag har også

arbeidd om seminarer. Så bil-

ikke totalt prega av stillings-

oi

virkelighet. (Illustrasjon fra

Det går mot lysar' tide

Novelle av Jan Henry T. Olsen

Han e lys ute, har vorre det i et par tima allerede, med kvite sneen hænganes overaillt, lik et tæppe breidt over jorda i lange vinter-natta.

Lyset reflektere i sneen og kastes telbake på omgivelsan, kaste nyansa av grått og blått telbake fra kvite sneen og gjer han liv, tellægge han ævna han aldri har hatt.

Men førr mæ leve han. Sånn som han levde foran auan på mæ før æ kraup tel køys i går kveill. Vinden va opp i storm's styrke og piska laussneen i gård' n mot nord, opp i det nordlige hjørnet av muren. Dær danna det sæ en hvirvelvind med laussne, en ruinndans skapt av naturen som ellers e usynlig førr oss menneska. I går kveill va han synlig. Ruinndansen av kvit bomull spelte sæ ut utaførr vinduet mett, gikk fortar og fortar jo høyer han kom, tel han stilna av i høyde med muren og førsvainn over på andre sida og va fri.

I dag e han stille. Og lys. Det går mot lysef' ti e no. I overgår hørte æ fotocella på ytterveggen klikke høylydt da lysan langs muren ble slått av. Klokka va tre minutt over ti og klarvær. I går va ho også tre minutt over ti, men med overskya vær. I dag e himmel'n blå, og fotocella ga lyd fra sæ allerede kvart på ti!

Ja, det går mot lyser' tide no, ætter enda ei lang vinternatt. Fir-og tyve vinternatte har æ vorre gjøn-nom, men har aildri lagt spesielt merke tel n' n av dæm, før ætterpå.

Det e liksom sånn det skal være. Først når lyse tar æverhåinn over mørke og gjer sjøll natta lys som dagen, kjenne æ det annerledes. Æ får kje såve, blir bare liggan-es å vri mæ i senga mens sola aldri går ned og måsen blir døgnvill med kate skrik hele natta gjøn-nom, og det e varmt i været. Da e det godt å være, kroppen letne, blir yr, og menneskan god mot kværandre. Men æ merke ikkje vinternatta når ho står på. Da e alt som det bruke å være.

Vinduet forran mæ e næsten kvadratisk, omtrænt en meter breidt og tre-delt med et stort vindu og to bittesmå lufteglugga på væn-stresia som kan åpnes. Sju tocenti-meter-tjukke jernstenger i militærfarge går på tværs mellom dobbel-rutan i storvinduet, som støpt i den kraftige træramma. Storruta isolere godt, men luftegluggan e træk-foill, spesielt når norda-vinden står på førr foillt, og de halvmeters tjukke militærfargemuran klare ikkje å holde kulda ute når spreng-kulda e som værst.

Men i dag e han fin. Klokka e hall-ett, og lyset på det sterkeste. Æ kaim se langt no. Sneen og svarte bjørketrær langs åsen på øversida av muren skape en verden i sort-hvitt med svake blåtona i, bare brutt av den kjølige grønne muren som går ruindt hele gården i seks meters høyde. Det e livløst dær ute. To-tre kvite eneboliga ligg rætt utaførr muren og går vanligvis i ett med sneen. No skille lyset dæm klart ut. Seinar på ætermiddagen blir det annerledes igjen. Da æ kom hit på ætermiddagen førr ti daga sida, trudde æ det var to fjøsrøde sjåa som sto langt borti åssida, først seinar så æ de to røde skorsteinan på eneboligan.

Vækkerklokka på bordplata under vinduet tikke mot meddag. Meddagen blir alltid servert klokka ett lørdag og søndager, med lunsj klokka fem og frokost halv åtte om morran. Kvardags får vi lunsjen klokka tolv, og meddagen som siste måltid klokka fem. Vekking halv sju, frokost, ett eller anna gjøremål fram mot lunsjen klokka tolv, videre ett eller anna gjøremål fram mot meddagen, så e det lange kvel-den som skal førdrives, som oftest innelåst på rommet, før en ny dag e der med frokost, lunsj og meddag, frokost, lunsj og meddag, avbrudt av tre fri-kvelder i uka, onsdag, lørdag og søndag, kor vi får lov til å se TV tel kvart på ni om kveill' n.

Sånn e livet her.

Dagen går sin gang, med maten som klokka vi måle dagen i, og dobbelfrikvelden i helga som mål førr uke og måneda.

Æ prøve å regne ætte. Æ har sotte i ti daga, da går æ om tjuefem daga, altså har æ femogtjue fro-kosta, lunsja og meddaga igjen!

Æ skyv tanken fra mæ igjen, som alle andre her gjer når varden

utaførr kjæm siganes innpå. Træk-ke mæ telbakkers tel samfunnet hær og leve som om det va hele vårres værden, og det ikkje fantes nå n utaførr som man savna eller va gla i.

Men det skjær sæ ofte. Et ømt dikt, en melankolsk låt i radio'n, det e nok tel at æ flyg over muren tel dæm æ e gla i, vænna, modern, fadern, søskena mine. Menneska æ har kuinna brukt når æ trængte dæm. No kan æ ikkje det lenger.

— Men du kan skrive brev, og så får du ha en times besøk i uka av dine nærmeste, si' r dæm. Men det e vanskelig å dirigere følelsan sine. Æ klare ikkje præsse mæ tel å trænge timen fra to tel tre lørdags ætter-middag. Så reinne det hele ut i ingenting, med et besøk en time førr uka på et lite besøksrom som lukte institusjon, med mine nærmeste i stola ruindt et lite bord som kviska tel dæ og e vettskræmt.

Nei, da kutta æ heller ut sam-funnet utaførr, og leve mett eget liv her innførr muran sammen med andre på gangen. Æ går ikkje å ser fram tel lørdagen klokka to førr en times kunstig samvær. Men æ får

mæ heiller ikkje tel å kutte ut besø-kan. Dæm utanførr træng dæm tydeligvis mer enn æ gjer. Dessuten skal jo samfunnet utaførr vite kos-sen vi har det, og at riset bakom speilet alltid e dær.

Likevæl heinne det at en melankolsk låt æ kjenne fra før, strømme ut fra radio'n og finn klangbuinn dypt inni mæ. Da trær førsvarsmekanismen i gang, æ slår av radio'n og førdype mæ i ei Kane-bok eller tar tyve armhevinga på golvet, eller prate med andre hær på gangen, dærsom det e frikveill, da.

Æ ser ut gjennom vinduet igjen. Skorsteinan ligne litt på røde utedass no og sneen har fått stær-kare blåfarge. Åsryggen tægne sæ mot en svak rødme på skyan langt borte. Ett kvarter igjen tel meddag. I dag får vi lungemos. Dæm skifte mellom grøt og lungemos og speke-sild kvær tredje lørdag.

Æ førsøkte å regne ætte, lure på om æ må spise lungemos enda en lørdag her? Tjuefem daga, det e tre uke og fire daga, det. Næste lørdag får vi spekesild, det e én lørdag, dæretter får vi grøt, det blir to lørdaga, og dæretter lungemos, det

blir tre lørdaga. Æ må altså spise lungemos enda en gang før æ slæpp ut herfra.

— Men det kan jo ikkje stæmme! Æ skal jo spise lungemos idag, og må jo ikke ta med *deinne* lørdagen! Æ må ha glæmt å tælt med at når æ spiste lungemos i dag, så hadde æ spist lørdagsmiddagen førr ei uka framover!

— Æ rægne på nytt. — Skal vi se, det e ei uka tel næste lørdag med sild, det blir ei uka, og ei uke ætte det tel grøt, det blir to uke, og ei uke ætte det tel lungemos, det blir tre uke. Æ må altså likevel spise lungemos enda en lørdag før æ slæpp fri!

Sjuendesansen min lå i væska. Æ reiv han opp og tælte ætter. *Sånn* hang det altså sammen, det e *tre* lørdaga i løpe av fæmten daga i og med at æ starta tællinga på en lørdag!

Klirringa fra nøkkelknippet ute på gangen nådde mæ. Vokter' n låste opp døra ned tel matrommet, og ropte at meddagen va særvert. Det va unødvendig å rope. Vi kjenne alle lyden av nøkklan som stikkes i dørra i nordre del av gangen. De fangan som slappa av på køya kjæm samtidig ut celledørra. Men i dag e det lørdag og fridag, og flesteparten sett på oppholdsrom-met og spille kort eller læs avisa. En gjæng på fire danne et pokerlag og har fløtta bord og fire stoler med, ut i korridoren førr å få litt fred. Fyr-stikken ligg i hauga mellom kortan på bordet. Vokteran trur dæm spille om fyrstikka, dæm skulle bare vesst at spillet e blodig alvær og prisen høy. Det går fæmti fyr-stikke på en pakke tobakk, en før kvær røyk. En høy innsats når du vet at dagslønna ligg mellom tolv og seisten krone førr dagen og skal gå tel tobakk, frukt og tannkrem, og gjærne en pakke kjeks, da, om ikkje inspektøren stryk den og sjokoladen denne gang også.

— Lungemos, si' r guttan og snuse i lufta. Som om dæm ikkje veste det! Vi vet *alltid* ka vi får om lørdagen, og som oftest også om kværdagan. Men vi diskutere like-væl ka det e tel meddag, det gjer liksom litt mening med telværsen og fylle litt av tida. Og det gjer oss nokka å prate med kværandre om, på samme måte som vi prate med kværandre om andre trivielle ting som skjer, som oftest om de jævlige vokteran og inspektør' n. Da e vi ett, vi har nokka sammen.

Og prate e viktig. Det e kje førr ingenting at all mat smake godt hær i fængslet. Maten, oppdækninga, radio'n og samtalan ved matbordet som danne et surr uten like, e høydepunktet. Det e hær fangesamfun-net formes. Det e hær vi første gangen kjæm i prat med kværandre. Det e hær tendensen tel klikka bry-tes ned med at plasinga ved bor-dan finn sted ætter *når* du kjæm inn førr soning. Og samme plassen behoillé vi tel vi går. Kjennskaps-bånd knyttes på tværs av klikken med gjængangera. Hær lægges grunnlaget førr fellesskapet vi føle. Det e hær vi hente mot og kraft og vilje tel ytteligere tima innelåst på cella eller meiningslaust arbeide om dagen.

Sjøl om det særveres lungemos og Alta går tel hælveté mens det reaganske mørke sænke sæ utaførr. Det skal bli lysar' tide igjen.

Det går mot lysar' tide no...

To skilling for en sang, folkelige viser i Nord-Norge

Av Irene Kulleseid

Skillingvisekonserten som ska arrangeres på Fokus Kino 31. mars (dette skrives 20.3.) viser at Torunn Eriksens bok «To skilling for en sang» allerede har slått an hos en del av utøverne av den nyere vise-tradisjonen i landsdelen.

Tove Knutsen, Bente Reibo, Kari og Ola Bremnes og flere vil da presentere noen av de 91 visene som finnes i boka. Utvalget er gjort i samarbeid med Torunn Eriksen som er hovedfagstudent i emnet — hun har også musikkutdannelse og har sjøl besifret en del av visene.

Skillingstrykkene i boka er for det meste skrevet i andre halvdel av 1800-tallet. Inntil da hadde flere av visene som ble trykt overlevd en muntlig sangtradisjon — en del ble tatt fra andre skillingstrykk eller visesamlinger (sørfra), mens resten ble laga i samtida. Trykkene ble solgt for en billig penge. En vet at det av og til sto berømte personer bak tekstene, men de ble omsatt anonymt.

Visene har haltende metrikk. De er enkle og lettfattelige, men plasen er for liten til å gjøre en litterær analyse av dem her. Dessuten skulle visene fungere på helt andre premisser enn det den litterære form krevde. — de skulle dekke

forskjellige sider av folks hverdag. I en tid hvor aviser ikke var tilgjengelige for vanlige folk fungerte nok visene som en del av informasjonsgrunnlaget. Det er blitt sagt at ukebladnovellene som omhandler ulykkelig kjærlighet osv., er våre dagers skillingviser. Dette er bare en liten del av sannheten — utvalget viser oss at skillingvisene dekket langt flere sider av folks livsvilkår enn det elskovsbetonte. Her er tatt med viser som besynger Dunderlandsbanen, Sulitjelma og Mehavn — viser om liv og folk i landsdelen, bl.a. om samene, fiskernes hverdag, ulykker og savn (som skulle dekke det behovet en hadde for minnetaler som bare de velbeslätte fikk når de døde), emigrantviser, moraliserende viser, humanistiske viser, viser om kjærlighet, kvinner og elskere — alle har fått plass innenfor bokas permer.

Hans J. Bjørnstad skrev i 1979 «men kirkesangeren var pennefø» — Små betraktninger omkring skillingvisen i Nord-Norge — Nord-Norge i skillingvisen. Torunn Eriksens bok er et viktig supplement til denne. Hennes visesamling forsøker å dekke flere livsområder enn den førstnevnte og har derfor tatt med adskillig flere trykk. Med denne er skillingvisetradisjonen i

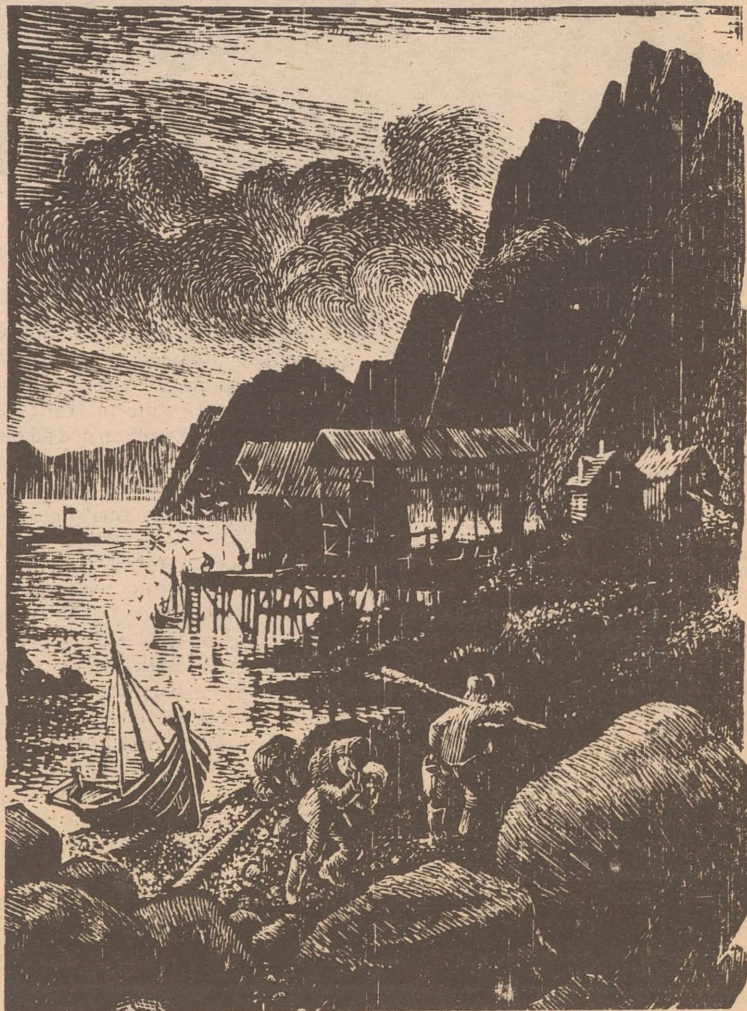
Nord-Norge blitt systematisert på en oversiktlig måte, men det er vanskelig å gi noe eksakt tall over hvor mange av visene som er nordnorske. Skillingvisene var vandreviser og var utbredt overalt — så det provinsielle eller regionale skinner ikke bestandig igjennom.

Som tidligere nevnt brukes boka allerede av de profesjonelle sangutøverne i landsdelen. Alle visene har fått besifring og skulle derfor kunne egne seg godt for alle som driver med musikk. Boka burde kunne brukes i skolen — både i ungdomsskolen og i gymnaset. I historieundervisninga kunne visene brukes til bl.a. å gi liv til annet saklig stoff — i norskundervisninga kunne den f. eks. brukes til å studere dialektbruken i landsdelen.

Boka er blitt svært pen, og det skyldes ikke minst illustrasjonene til Ulf Dreyer. De underbygger tekstene og framhever det vesentlige i dem.

Men hvilken betydning hadde egentlig visene for folk flest? Dette spørsmålet får vi vente med å få svar på til Torunn Eriksen har skrevet hovedoppgaven sin ferdig.

Torunn Eriksen
To skilling for en sang
Universitetsforlaget 1980

Fram med spanskrøret?

Bokanmeldelse av Toril Jensen

Erling Lars Dales nye bok som kom i høst, er blitt kjent som hans faglige selvpøggjør med alternativ pedagogikk og en tilbakevending til autoritære oppdragsformer. Med urette er han blitt tatt til inntekt for en «nykonservatisme» som karakteriseres med stikkord som «anti-liberalisme» og «tvangsorien-

tering». Riktignok etterlyser Dale en viss disiplin i dagens skole, men ikke som et virkemiddel til økt lydighet og underkastelse, tvertimot for å forhindre at en ved ettergivenhet disiplinerer til taushet og apati. Noen års praksis i undervisning har gitt han en oppfatning om at nettopp mangelen på disiplin for-

sterker reproduksjonen av en «kampdyktig og uvillig» arbeiderklasse.

Årsaken ligger bl.a. i skolens språkopplæring hvor barna trenes inn i hva Dale kaller «den golde verbalismens livsform» som bygger på den kulturelle spaltningen mellom rasjonalitet og følelsesliv. I liten grad brukes språket til å sette ord på egne hverdagslige og sansemessige erfaringer som kan åpne for selvrefleksjon og økt selvforståelse.

Dette kan føres tilbake til utviklinga innen arbeidslivet hvor produksjonsteknologien mer og mer overflødiggjør samhandlende individer og reduserer behovet for kommunikasjon som sosial prosess. Formidling av informasjon og kunnskap skjer i stor grad gjennom dataterminaler eller via konsulentvirksomhet. Konsekvensen av dette er at språkbruken endrer karakter fra å ha en dialogisk form hvor ikke-verbale midler bidrar til å forkorte, forenkle det verbalt sagte, til et abstrakt og komplisert språk, der presise formuleringer er en betingelse for at formidling skal skje.

Dette språket er borgerskapets språk. Og borgerskapet definerer Dale til å gjelde de yrkene hvor symbolene er yrkesredskap og hvor den kunnskapen produseres og forvaltes som den *manuelt* arbeidende klassen er avhengig av i sin yrkesutøvelse. Borgerskapet befinner seg i hovedsak innenfor det økonomiske og det politisk/administrative systemet og deltar i den sentrale kommunikasjon som foregår mellom stat, bedriftsledelse og forskning,

der premisene legges for det øvrige samfunnsnivå.

Sorteringa til de to klassene skjer effektivt i skolen for det første ved at dette offentlighetens abstrakte språk er normgivende og premieres. I realiteten, sier Dale, er læringa av og holdninga til språkbruken en viktigere kvalifikasjon i skolen enn det innholdsmessige som språkbruken skulle være et redskap for. For det andre tillater den pedagogiske ettergivenheten at store elevgrupper synker inn i passivitet og taushet. Enten gjennom mangel på sanksjoner overfor urimelig oppførsel eller ved manglende evne/vilje til å ta opp konflikter. Begge deler har den virkning at barna forvirres av en tvetydighet som gjør dem ute av stand til å forholde seg til innholdet i det budskapet som overleveres. Dette gjelder ikke bare i skolen, men i all oppdragelse hvor ettergivenhet kombinert med mangelfull kommunikasjon er fremherskende.

At neste generasjon sosialiseres til et A-lag og et B-lag når det gjelder status og makt i arbeidslivet, er funksjonelt i vår type samfunn. — Like funksjonelt som det er å ha en viss mengde kriminalitet og psykiske problemer av lettere grad fordi disse representerer miljø som er forholdsvist lette å kontrollere. I tillegg er fenomener som angst, behov for ømhet, anerkjennelse osv. rett og slett markedsøkonomisk lønnsomme.

Når Dale tar til ordet for økt disiplin og fasthet i oppdragelsen generelt er det ut fra en grunnleggende teori om hvordan begrepsutvikling foregår. Fundamentalt for at bevissthet overhodet kan oppstå og

refleksiv intelligens utvikles, er det at individet deltar i kommunikative samhandlingsprosesser. Begrepene må ha et materielt og sosialt ankerfeste, skal de bidra til erkjennelse. Begrensens dette, begrenses også intelligensen. Dvs. begreptilegnelse kan nok foregå løst fra genuin forståelse, men resultatet blir ikke annet enn innholdsløs verbalisme. Forståelse betinger psykisk virksomhet i læresituasjonen. I skolen vil det si at en må kreve oppmerksomhet og konsentrasjon omkring det som formidles og de oppgaver som skal løses.

Men kravet om konsentrasjon må begrunnes i lærestoffets innhold og fornuften i å lære det. Derfor er det nødvendig at undervisninga knyttes an til elevenes hverdagsliv, slik at begrepene får subjektiv relevans. Heri ligger også motivasjonen til å lære.

Dale mener altså han har funnet en vei ut av krisetendensene i skolen og i oppdragelsen forøvrig. Spørsmålet blir om økt disiplin og «subjektrelevant» læring alene vil bedre kommunikasjonen og språkutviklinga. At endringer i materiellstrukturen også har en viss effekt skulle ikke være ukjent for Dale, selv om han ikke nevner det eksplisitt her.

Boka må leses først og fremst som et forsøk på å utvikle en almen teori om oppdragelse med vekt på språkets rolle i rasjonalitetsutviklinga. Deretter som et debattgrunnlag for hvordan forholdene i skolen kan bedres gjennom et perspektivskifte i pedagogikken.

Erling Lars Dale
«Hva er oppdragelse?»
Gyldendal Norsk Forlag.

ER NYNASJONALISMEN NAZISTISK?

AV EIRIK FIVA

Den venstre-radikale handlings-utopi kan kort skisseres slik: Den vestlige sivilisasjon har en dobbelt-karakter ved dels å være forutsentning for det gode liv og dels ved å forhindre det. Det gode liv vil innebære en produksjonsmåte styrt av behovssystem og ikke av profitt-hensyn. Videre et samfunn innrettet på *menneskelighet*, selvrealisering underordnet prinsippet om den solidariske kollektivitet. Både markedenes og statens makt bør brytes ned gjennom en omfattende forsterkning av politiske og *representative* institusjoner.

De bitre erfaringer med stalinisme og og fascisme tydeliggjør — for den som vil se — at dagens demokrati må inngå i det sosialistiske demokrati.

Nazi-ideologien

er den diametrale motsetning til et demokratisk grunnsyn, uansett hvilken form det antar. På det ideologiske plan er det klare paralleller mellom det tyske nazi-partiets program og det som kalles ny-nazisme: Forakt for svakhet, førerdyrkelse, syndebukkfilosofi, dyrkelse av et sterkt og uniformert handlingsfellesskap i kamp for å redde nasjonen.

Begrunnelse av postulatene, handlingsprogram, kompleksiteten i samfunnet, mangfoldet av interes-

sekonflikter osv. — slike aspekter affiserer ikke nasjonalistiske ideologer. Ut fra et nesten utrolig forenklet, feilaktig og vagt bilde av verden tilpasset f.eks. Hitler sin propaganda, alt etter hvilke målgrupper han talte til. Talte han til arbeidere rakk han ned på bønder og vice versa. Overfor nasjonalsosialistene er selvsagt ny-nasjonalistene ideologiske amatører.

Individuell terror

har som motto: «straff én, oppdra hundre!» «Undertrykkere», «kommunister», «de råtne av kapitalierne», «undermenneskene», eller hva man kaller dem, skal straffes slik at folk spontant vil innse at det er forbrytersk å bli kommunist eller være født «undermenneske»!!!

Terror var imidlertid bare *randfenomen* i den nasjonalsosialistiske bevegelse 1928-38. Etter Hitler's maktovertakelse i januar 1933 var terror et middel til å knuse arbeiderbevegelsen. Den personlige og spontane terror, godkjent av SA-ledelsen ble imidlertid raskt et problem for nazi-ledelsen, og sommeren 1934 ble terrorismens problem løst gjennom «de lange knivers natt» hvor SA-ledelsen ble tatt. Deretter forekommer terror frem til krigen bare som betydningsfulle unntak, planlagt og godkjent av nazi-ledelsen.

I mangel på undersøkelser av norske ny-nasjonalisters holdning til terror, vil jeg anta at noen ser på terror som et mål i seg selv (et flertall?), mens andre ser på terror som et middel eller er skeptisk til bruk

av terror. Jo nærmere man står standpunktet «terror som mål i seg selv», jo farligere er man.

Likhetspunkter

mellom nazisme og ny-nasjonalisme finner man først og fremst hva angår den vage og uforpliktende ideologi. Derneft fins det berøringspunkter hva angår synet på terror. Men forskjellene er mer fundamentale:

Det nye

ved nasjonalsosialismen var ikke den lapidariske ideologi den sto for. En slik autoritær ideologi har verden sett både før og senere, representert både ved militære makt-havere og inflytelsesløse smågrupper.

Det nye ved nazismen var for det første at den kom til makten og beholdt den ved hjelp av *millioner av stemmer* og en *fascistisk massebevegelse*, for det andre skapte nazistene et hittil *unikt blandings-økonomisk system*:

Gjennom en delvis oppheving av markedsmekanismen og sterk favorisering av produksjonsmiddel- og rustningsindustri skapte nazi-staten en høykonjunktur som hadde sitt motstykke i en tiltakende mangel på konsumvarer, en mangel som ikke kunne kompenseres gjennom handel. Dette skapte en *økonomisk* tvang til krig: Statskonjunkturen medførte produkter som ikke kunne brukes til annet enn krig hvor man kunne tilrane seg de konsumvarer man trengte for at det tyske samfunnssystem ikke skulle bryte sammen.

Ny-nasjonalistene

kan ikke på noen måte sies å bære i seg kimen til å bli en fascistisk massebevegelse som er selve forut-

setningen for etableringen av et fascistisk system: med oppløsning av rettssikkerhet og demokratiske rett, knusing av arbeiderbevegelse og en fascistisk blandingsøkonomi som på kort sikt ga bedre levevilke og kjempet høy profitter i deler av industrien.

Har man et slikt helhetsperspektiv på nazismen vil man se at det er uttrykk for analytisk hjelpeløshet kalle noen høyre-fanatiske smågrupper for (ny)nazisme. Men selv om disse gruppene kjemper en langvarig døds-kamp og savner innflytelse, må vi ta dem på alvor som politiske motstandere. Hadelandemordene eksemplifiserer hvor farlige slike enkeltpersoner kan være.

Terrorismen

må bekjempes på det kraftigste. Ikke med rop om mer lov og ordre eller forbud mot nasjonalistiske grupperinger. Derimot bør man kreve at politiet holder et våke-øye med virksomheten. Vårt retts-system bygger på at *handlinger* ikke *meninger* er kriminelle. Det bør også venstresida holde fast ved. Rasistiske ytringer kan her sies representere unntaket, fordi de ikke bør være lovlig å krenke menneskeverdet. Forøvrig bør man være ytterst varsom med å innskrenke ytringsfriheten fordi den selve grunnpilaren i demokratiet. forby nasjonalistiske grupper dessuten bare bekrefte deres egen virkelighetsoppfatning og kunne som effekt å forsterke en eventuell utvikling i retning terrorisme.

Generelt må vi bekjempe ny-nasjonalistene *direkte* ved politiske midler, og *indirekte* gjennom f.eks. å skape meningsfulle ungdomsgrupper, som ikke gir grobunn for autoritær nasjonalisme.

Hvor er vi?

Søndre Tollbugt. 7 b, 4. etg. Tlf. nr.: 81 715.

Adressen og telefonnummeret til Studentutvalgets kontor, som dessuten brukes jevnlig av NSU-delegat-gruppa, Studentavisas redaksjon, Studentidrettslaget og Studentersamfunnet er **VIKTIG Å HUSKE FOR ALLE STUDENTER.**

MERK — endring av kontortid:

Mandag 11-14.

Torsdag 11-14.

Studentutvalgets lokaler er i Søndre Tollbugt. 7B, 3. etg. Telefonnummer: 81 715.

Straffesakene i Alta

Rettsapparatet har produsert dommer mot Alta-demonstranter på løpende bånd. Mesteparten av dommene vitner om liten selvstendig intellektuell virksomhet: I stedet for å bli skrevet kunne de vært avsagt med et stort stempel.

For de fleste har dette møtet med rettsapparatet bekreftet ens verste anelser. Politiet var drøye på bøtene — med kr. 3.000 for 1. gangs og kr. 6.000 for annen gangs demonstrasjon. Domstolene har vært enda drøye. I tillegg til å ha satt opp bøtene i mange tilfeller har de også plussset på med saksomkostninger av uhørt størrelse. Det er ikke noe videre oppløftende over det å ha en ikke vedtatt bot på kr. 3.000 som etter en dom forandrer seg til en bot på kr. 6.000 og dertil kr. 3.000 i saksomkostninger.

Denne helt uholdbare situasjonen førte til at Folkeaksjonens advokater trakk seg fra rettsakene og at Folkeaksjonen lot det gå ut i parole om at folk skulle holde seg unna rettsalen. De dommene som er avsagt blir anket inn for Høyesterett — kanskje ikke ut fra de helt store forhåpningene om at det vil gjøre situasjonen bedre — men intet forsøk bør være uprøvd.

Folkeaksjonen ville ikke anbefale folk å vedta bøtene, selv om det kanskje ville føre til et bedre resul-

tat sett fra en økonomisk vinkel. Ved å vedta ville en blant annet miste muligheten for å få prøvet saken i Høyesterett. Av totalt ca. 900 bøtelagte, var det 16,3 13 som hadde vedtatt boten.

Det har nå oppstått en ny situasjon. Dommer fra Alta i det aller siste tyder på at det er i ferd med å skje en oppmyking. Blant annet fikk en gårdbrukerkone nedsatt sin bot fra kr. 3.000 til kr. 650, og med bare kr. 100 i saksomkostninger. Det skal også være eksempler på at ubemidlede studenter har fått nedsatt boten sin.

Disse signalene, sammen med en vurdering av at det i hvert fall i en del saker kan være politisk riktig å møte fram for å argumentere mot

påtalemyndighetenes påstander, til sier at folk som heretter blir innkalt til retten, vurderer å møte. Folkeaksjonen vil være innstilt på å støtte opp om de som vil møte. I Tromsø tas det f.eks. sikte på å arrangere kurs i «selvforsvar» eller «lær-deg-å-prosedere-din-egen-sak».

Alle som lurer på noe i forbindelse med bøter og rettsaker, anmodes om å ta kontakt med Folkeaksjonen.

KRISTIAN ANDENÆS

Studentrevy

At Tromsø nå vil få sin egen studentrevy, må heves over enhver tvil, skal en tro den entusiastiske gjengen Studentavisas traff forleden kveld..

Det har allerede vært arrangert to revymøter og interessen må betegnes som god. Det er også blitt oppnevnt et foreløpig revystyre, som representerer de forskjellige instituttene, og disse vil også fungere som kontaktpersoner.

Revystyret forsøker i første omgang å «sondere terrenget» ved å undersøke alternative lokaler for framføring, og utstyr som må leies.

Vi har tenkt å starte i det små, men vi vil selvsagt satse på å gjøre revyen så profesjonell som mulig. Vi er interessert i å komme i gang så snart som mulig, og forutsetningen

er da at folk som er interessert setter seg i forbindelse med oss, sier styremedlemmene. Vi trenger folk til å skrive tekster, skuespillere, sy kostymer og scenearbeidere, sier de videre.

Det blir revymøte i kantina på Gjennomgangsbygget (IBG) kl. 20.00 på onsdager (Rutebuss 26) og interesserte bes komme på møtene eller ta kontakt med kontaktpersonene ved instituttene:

Vigdis Johnsen — ISV
Knut Johnsen — IFF
Remy Kristiansen — IMR
Greta Hartviksen — Med.
Hans M. Bjørnset — IBG.

TROMSØSTUDENTENES IDRETTSFORENING

For mange studenter er dette sikkert et nytt og ukjent tilbud. Studentavisas vil derfor prøve å gjøre foreningen litt mer kjent for studentene.

TSI driver trening i volleyball, fotball, judo, akkido og dans og det er bare å møte opp, enten en vil trene bare for morro eller for å få en plass på laget.

Det er et fint sosialt miljø rundt aktivitetene og en fin måte å bli kjent med folk fra andre institutt på.

Finnes det ikke «idrettsfolk» fra ISV og ISL? — foreningen etterlyser dem.

VOLLEYBALL

Denne gruppen er den mest aktive og har flest deltakere. Volleyballgruppa har lag i serien både på herre og damesiden.

Gruppa vil etter påske holde en turnering med alle lag fra serien, etter turneringen vil det bli fest.

Treningen foregår
Tirsdag 21.30 — 22.30, og Onsdag 21.30 — 22.30 i Gyllenborghallen.
Fredag 16.45 — 17.45 Sommerlyst skole. Felles trening for damer og herrer.

FOTBALL

Fotballtreningen foregår i Tromsøhallen
Mandag 14.00 — 15.00, og Fredag 11.30 — 12.30.

JUDO

Treninga foregår i Breivika IMR
Mandag og Onsdag fra kl. 9.30 og utover.

AKKIDO

Treningen foregår i Breivika IMR Mandag kl. 17.45.

MODERNE DANS

Dette er en nystartet gruppe som nettopp er blitt tilsluttet foreningen. Gruppen har 15 faste medlemmer, og her må en melde seg på om høsten.

Ein preliminær merknad til det fundamentale problemområdet — Konstruktiv kritikk versus surt oppgulp!

Red. i fagkritisk gruppe har nok diverre misstydd min artikkel noko 1. Trykkfeil: Det skulle ha stått «ein lite konstruktiv komm — —». 2. Sjølkritikk I: Det kunne gjerne ha stått «ein usakleg kommentar». 3. Altså: Min intensjon var ikkje å bidra til ein konstruktiv kri-debatt om fagkritikken, så difor syns eg det var heilt i orden «å blande sammen hummer og kanari».

4. Sjølkritikk II: Eg burde ha presisert at det eg først og fremst ville fleipe med, var «den marxistiske fagkritikken som politisk forpliktande prosjekt for USV/Sosfront». 5. Eg meiner ikkje «at fagkritikk er noe tull», men da må den vere fagleg begrunna, dvs.: eg syns det er tull av USV/Sosfront å programfeste fagkritikk. 6. Da dei fleste av «Fagkritikk-

aktivistane» innafor USV/Sosfront hadde kome med eit skriftleg bidrag, tykte eg det var heilt i orden i ein artikkel av denne typen å sette fram nokre ubegrunna påstander om den faglege kvaliteten. (jfr. «en-setningskritikk av enkeltopp-gaver»)

7. Eg har altså ikkje meint å uttale meg om nokre andre oppgaver/artikler enn dei eg nemnde.

8. Eg trur gjerne at redaksjonen i fagkritisk gruppe ikkje har som målsetting å marknadsføre skuleflinke studentar, men det er likevel eit tankekors for meg at det er nettopp mange av dei ivrigaste fagkritikkmarxistane som legg for dagen den største respekten for eksamen-skarakterane. Det har sikkert ikkje berre sin bakgrunn i frykten for ikkje å få ein akademisk karriere. Marxistane har truleg — som dei fleste studentane — vanskar med å innfri forventningane som mamma og pappa stiller til sine håpefulle.

9. Eg er ikkje uenig i at det finns lettare og betre måtar å sikre seg ein universitetskarriere på enn via fagkritikk. Men for meg synest det rimeleg å påstå at det innafor ISV, universitetet i Tromsø, finns nisjer der det er en fordel å marknadsføre seg som «marxistisk fagkritikar». 10. Dersom redaksjonen i fagkritisk gruppe skal ta ein pause i sine gruppe-diskusjonar, foreslår eg dei som neste tema vel Sartre si drøfting av fenomenet *sjølvbedrag*.

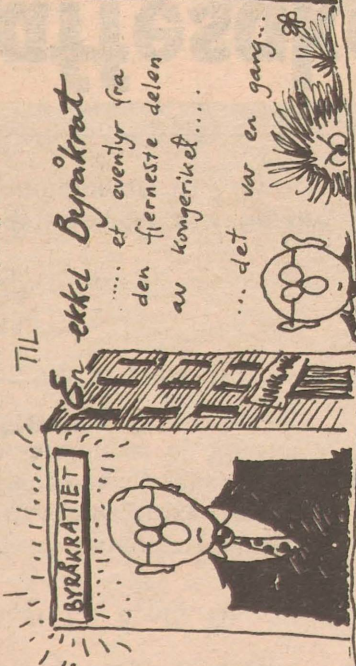
JON TODAL

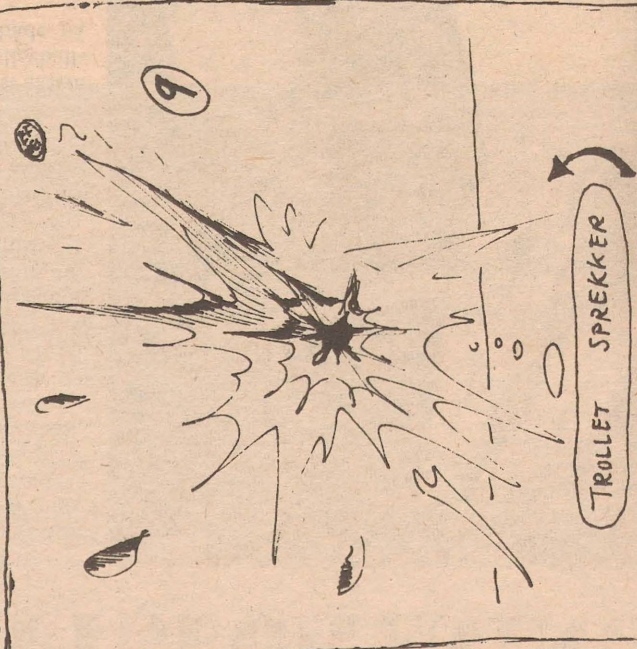
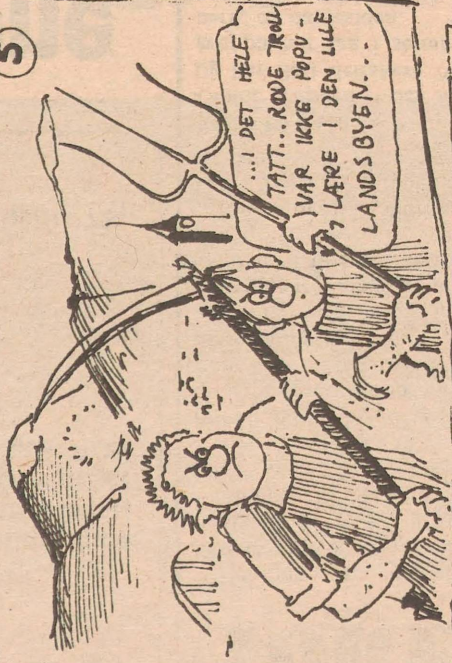
Sventhret

(eventyret ... for de som ikke har gullisk)

SOM BLE FORVINDLET

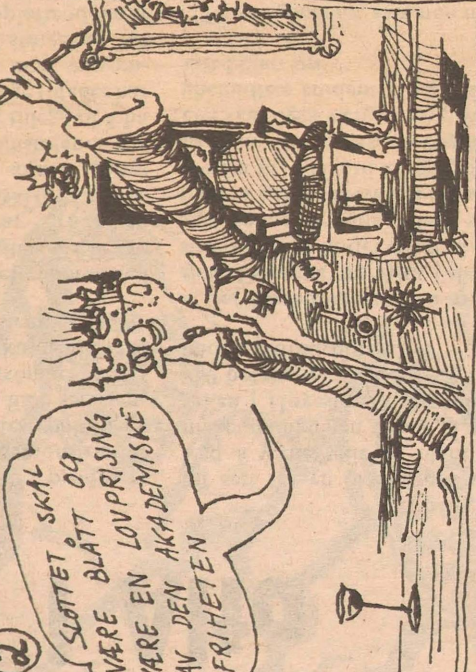
5

★ Det rødeste hodet ble senere det blåste av alle, men det er en annen historie.

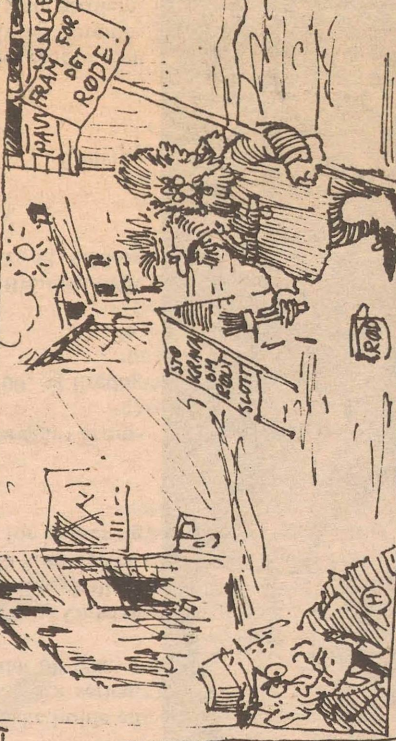
... ET VAKKERT KONGERIKE! LANGT, LANGT MOT NORD! EN DAG KONGEN VAR I GODT HUMOR BESTEMTE HAN SEG FOR Å BYGGE ET UNIVERSITETSSLOTT LANGT MOT NORD I RIKET... NESTEN VED VERDENS ENDE.....

2

6 ... MEN DET STORE RODE TROLLET (med to hoder, hvorav det ene var litt rødere enn det andre) GA IKKE OPP

... DAG ETTER DAG I MANGE ÅR MAJTE TROLLET, BÅDE SLOTTET OG I LANDSBYEN, MEN LITE MONNET DET...

ETTER AT TROLLET VAR SPRUKKET DELTE DET SEG I TO DELER. DE TO DELENE GIFTET SEG OG BLE DET SOM EKSPERTENE PÅ UNIVERSITETS-SLOTTET KALLER PRIVATISERT OG PASSIVISERT. MEN... GODTFOLK... I DAG ER DE BEGGE TO EKSPERTER. DE OGSÅ...

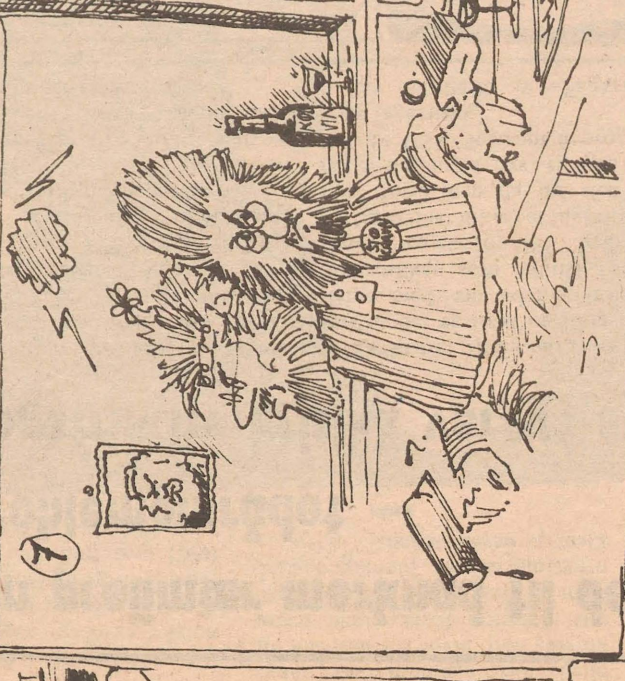
10

3 ... MEN DER HADDE KONGEN FORREGNET SEG, DET STORE, TORDØDE, TROLLET HADDE ANDRE PLANER...

7 ... OG ENDA MINDRE MONNET DET HÅR IKKE DE TO HODENE KUNNE BLI ENIGE OM HVORDAN RØDMALING Å SKULLE KUNES PÅ...

11 ... MEN ... GODTFOLK... EN DAG LAGER KANSKJE DE TO BYRÅKRATENE EN LOV SOM PÅBYR ... og snipp snapp snute så var det eventyret foreløpig ute!

4 ... OG TROLLET TOK FØRSTE FLY MOT NORD MED BAGASJEN FULL AV RØDMALING. PÅ FLYET SATT DET OG TENKTE PÅ HVORDAN SLOTTET, OG LANDSBYEN RUNDT SKULLE MALES FAGERT OG RØDT...

... LITE ANTE TROLLET AT LANDSBYEN STORT SETT VAR BLÅ FRA FØR OG IKKE VILLE HA NOE RØDT SLOTT. DE HADDE ISTEDEN TENKT SEG ET LITE BLÅTT SLOTT SOM STOD I STIL MED DET DE HADDE FRA FØR...

8 ... HELT GALT BLE DET EN DAG DA DET RØDESTE AV HODENE HELT MISTA FARGEN OG SLO SEG PÅ PARTI MED DEM DET HADDE VÆRT MOT FOR... I DET HELE TATT SÅ VISTE DET IKKE HVA DET VILLE...

AV: Jens Bjørnøyd, John Lyllie & andre (konstentyr)